

Промордованим, Ограбленим і Вигнаним з Рідної Землі в акції
"Вісла" 1947 р. - в 50 річницю нашої трагедії - присвячуємо

Редакція "Ватри"

Вітаємо Делегатів і Гостей III-го З'їзду Об'єднання лемків у Польщі!

ISSN 1232-2776

"Ту мене мати породила,
солонким молоком кормила,
ту хочу жити, умирати,
де жили мій отець і мати".

Рік VI, № 4 (19), жовтень 1997 р. Видання Об'єднання лемків у Польщі, Горлиці

Читайте у «Ватрі»:

Від з'їзду до з'їзду ОЛ	1
М. Мушинка Плакали гори за лемками	8
А. Сокач II-ий Світовий Конгрес СФЛ	12
J. Mochlak Ukr. ruch narodowy...	16
Л. Галь Спроби організованя...	19
о. С. Дзюбина Проповідь...	20
Л. Галь Меншинна конференція...	21
М. Ковальський 42. Конгрес ФУСНМ	22
Лемківська хроніка	25

Вітаме Делегатів і Гостей III-го З'їзду

Третій З'їзд Об'єднання лемків у Польщі організуєме по 3-річній праці Головної Управи ОЛ, яку обрано 12 листопада 1994 р. і майже по 8-х роках од створення нашої організації.

Наше Об'єднання є членом- прихильником Об'єднання українців у Польщі, співпрацює з лемківськими організаціями цілого світу, є членом Федералістичної Унії Європейських Національних Меншин (ФУСНМ).

Делегати II-го Світового Конгресу СФЛ перед будинком політехніки у Львові.

З ініціативи ОЛ в часі "Ватри 92" прийнято рішення провести I-й Всесвітній Конгрес Світової Федерації Лемків (СФЛ), який проходив 8-10 жовтня 1993 р. у Львові. Од ОЛ до Президії СФЛ обрано членами Василя Шлянту і Петра Шафрана і до Контрольної Комісії Левка Галя. Перше засідання Президії СФЛ проходило в Горлицях, ден перед II-гим З'їздом ОЛ. На тім засіданню покликано до дії Комісії: Допомогових Акцій, Духовно-Культурну, Інформації, Наукових Дослідів і Публікацій та Політично-правну, яку очолив Левко Галь.

Другий З'їзд ОЛ проходив 12 листопада 1994 р. в Горлицях. Обрано нови

Іван Головачак

Творці і носії прекрасного ...

Деегатам III-го З'їзду ОЛ у Польщі
присвячую

Дорогенькі Делегати,
Милі діти Лемківщини,
Вас вітають днесь Карпати
Рідні гори і долини!

Вам струмки співають втішно,
Хилиться до ніг травичка
І цілує небо ніжно -
Як Вам рада вся земличка!

Вам ліси дарують свіжість
І щечече в кронах птаство.
Навіть скали роняють свіжість
За те вірності багатство.

І вітають Вас сьогодні
Ті, що повернулись в гори,
Щоб творити благородні
Справи на своїм просторі.

Вас вітають і країни,
Що живуть сьогодні в світі,
І бажають Вам, Кохани
Розірвати кривди сіті.

То хай в праці продуктивно
Вам працюється всі днини,
Щоб жилося лиш надійно
На терені Лемківщини.

Щоб наш край приємно вічно
Розцвітав під небом синім
І родив плоди щорічно
На стійке добро людині.

То ж і я Вам днесь бажаю
Єдності, снаги міцної.
Хай Вас завжди огортають
Мирні дні пори дзвінкої.

Дбайте про рідненьку мову,
Милу пісню і земличку,
Як Майбутнього основу
І потіху феєричну.

Сійте приязнь між народом
Мудрим словом і руками,
І під Божим небозводом
Буде вічність разом з Вами.

Презераме стари фотографії...

Подружжя Янчаків з Білянки (сидять по боках) та редактори якогось часопису у Львові. Знімок зроблений перед I-ою світовою війною у фотозакладі "Аделя" Львів, Коперніка 8. За словами п.М.Козловської (з.Горошчаків) в Липках Вел. (Гожівщина) стоячого мушину-редактора вбили москалі в часі I-ої світової війни.

Ярослав Грабовецький зі Зах.України і Василь Боднар з Чесанова (Любачівщина) в таборі для повертаючих з примусових робіт в Німеччині в Майсен б. Дрезна 31.7.1945 (де Ви, хлопці?)

Дмитро Гоць зі Снітниць (зах.Лемківщина) везе дерево з Пшиленґу до тартаку в Звезжині на перехресті доріг в Стшельцях Краєн., 1953 рік

О.Адріян Малиняк, родом зі Снітниць парох в Комарному (Львівщина) в групі комарнянів (1937 р.)

...і стари документи...

Sententia

Przez Sąd Państwowy w Bieczu, w sprawie Borsukowny Tacy Borsukowny poddanki prze ciwko Iędrze-
 iowi Borsukowi bratu stryjecznemu pod-
 danemu, o oddanie 1/4 części Roli Ni-
 szczotówki w wsi Wapiennem leżacey, z
 alkulac yą zdochodow, po odmowionej
 Ugodzie ekonomiczney według konsy-
 gnacyi Aktow słownego Procesu dnia 23
 Nvembris 843 zakonczonego sądzono
 iest. - Iż pozwany Iędrzey Borsuk 1/4 roli
 Niszczotówki po Stefanie Borsuku w Wsi
 Wapiennem pod Ndom:32 pozostałą z
 rachonkiem zdochodow, od dnia Dekretu
 dziedzictwa po Stefanie Borsuku toiest 5
 Junij 840 roku wypadłego, rachować się
 mającą autorce Tacy Borsu-
 kownie w 14 niach oddać y kosztow
 prawnych 5 fr 44 kre... wynagrodzić
 powinien - Dekretowa-
 no w Iurisdycyi Sądowej Państwa
 Biecz... 22 Dcmbris 843.....

Deputatus ad Iurisdycyę Sądową Państwa

Biecz 22. Dcmbris 843.

W. Poitunski

Sententia Przez Iurysdykcyą Sądową Pań-
 stwa Biecz w sprawie Borsukowny Tacy
 Borsukowny poddanki prze ciwko Iędrze-
 iowi Borsukowi bratu stryjecznemu pod-
 danemu, o oddanie 1/4 części Roli Ni-
 szczotówki w wsi Wapiennem leżacey, z
 alkulac yą zdochodow, po odmowionej
 Ugodzie ekonomiczney według konsy-
 gnacyi Aktow słownego Procesu dnia 23
 Nvembris 843 zakonczonego sądzono
 iest. - Iż pozwany Iędrzey Borsuk 1/4 roli
 Niszczotówki po Stefanie Borsuku w Wsi
 Wapiennem pod Ndom:32 pozostałą z
 rachonkiem zdochodow, od dnia Dekretu
 dziedzictwa po Stefanie Borsuku toiest 5
 Junij 840 roku wypadłego, rachować się
 mającą autorce Tacy Borsu-
 kownie w 14 niach oddać y kosztow
 prawnych 5 fr 44 kre... wynagrodzić
 powinien - Dekretowa-
 no w Iurisdycyi Sądowej Państwa
 Biecz... 22 Dcmbris 843.....

Документ походить з грудня 1843 року, тобто з-перед 154 років (п'ять років перед знесенням панщини). Людей зі села Вапенне називали "підданими".

Insubulatio ab insubulatio
 Decretum in fidei iudicio
 R. 2. f. 1. 843. Poitunski

544.
 Probandi Descriptum in Actis Paucalibus et quibus
 in Actis impresentibus Documentis. Tomo III pag. 269.
 Act. postea 89. in scriptura etc. in fidei iudicio.
 Acta 18. Apr. 1844.

W. Poitunski

A. 255.

Лемківська хроніка

12.7.97 святкували празник св.св.апостолів Петра і Павла в грекокатолицькій церкві в Криниці. Празничні богослуження правили: о.митрополит І.Мартиняк, о.М.Михайлишин, о.С.Батрух, о.В.Стойка, о.П.Сивец, о.Шимон з Кракова, о.А.Дуда та о.І.Репело з України і о. дякон А.Хіта, Били присутні два польські священики з Криниці. Єден з них місцевий парох Владислав Подраза. Богослужуння закінчилися хресним ходом довкола церкви а потім в будинку грекокатолицької плебанії можна було поспотрити на виставку малюнків Никифора Дровняка, яку підготовило керівництво Просвітницького Товариства ім.Богдана Лепкого, што в Кракові.

В театральній салі криницької пальмярні і пияльні лікувальної води, Український театр ім.Занковецької зі

керівни органи. Головом обрали поновно Василя Шлянту, заступниками Стефана Гладика і Олександра Маслея, секретаром Петра Шафрана, скарбником Петра Васулю а членами Президії ГУ ОЛ проф. Ростислава Жерелика і Петра Чухту. Члени Головної Управи то: Б.Баволяк, Л.Галь А.Підлипчак, Р.Клемаш, І.Клапик, пр.В.Мокляк і Р.Тилявській. Головну Ревізійну Комісію очолив Стефан Дзямба а Товарискій Суд Василь Шост.

Другий З'їзд схвалив ряд постанов, резолюцій та звернень до найвищих влад Польщі. Майже вшитки били друкувані в "Ватрі" ч.1 (8) за січень 1995 р. Тіж в тим числі нашого квартальника опубліковано писмо од СФЛ до найвищих органів влади (законодавчої і виконавчої) РП. В наступній "Ватрі" ч.2 (9) за квітень 1995 опубліковано писмо од Президії СФЛ до Президента України Леоніда Кучми і Голови Верховной Ради Олександра Мороза.

В другій каденції Президія ГУ ОЛ працювала інтенсивно, але натрафляла на різни труднощи-перешкоди. Од давна ОЛ веде старання про привернення Никифорови в Криници його метрикального прзвища - Дровняк. Справа знаходиться в Рейоновому Суді в Горлицях і коли закінчиться, не знаме.

Президія ГУ ОЛ систематично вислала писма до центральных влад Польщі. Майже на кожній "Ватрі" збирано підписи під зверненнями до влад РП. Проходили зустрічі з Маршалком Сейму РП Юзефом Зихом, віцепрем'єром Романом Ягелінским, віце-міністром рільництва Яцкомі Соском, Сеймовом Комісією до справ національних меншин. Члени Президії ГУ ОЛ брали участ в засіданнях той комісії, коли були запрашани. При кожній нагоді керувано звернення до Парляменту, Президента, Прем'єра Уряду РП і Воеводів о засудження акції "Вісла" і ей наслідків. Роблено заходи про повернення лемкам державою "Руской Бурси" в Горлицях. Організувано виїзне засідання Комісії національних і етнічних меншин Сейму РП (Криница, Устя, Горлиці, Кроснящина). Частинно затримано вируб дерева в лемківских лісах.

Члени ГУ ОЛ стрічалися з представниками Уряду України: три рази з Президентом Леонідом Кучмом, прем'єрміністром Павлом Лазаренком, міністром закордонних справ Геннадієм Удовенком. Кожного разу з письмовом просьбом о політичну і моральну поміч в засудженні депортації українців в Польщі в 1947 р.

До Гельсінской Фундації прав людини висилано документи підтвержуючи порушення прав людини - нашої меншости.

Спільно з польском телевізієм зреалізувано около 20 фільмів присвячених нашій суспільности: минулому, сучасному, веденим старанням о зворот майна, тіж культурним справам. Зроблено етнографічно-документальний фільм про давне мазярство в Лосі та дехтярство в Білянці. Зорганізувано пункти навчання українской мови при початкових школах Горличчини і Криници.

Штороку організуеся "Лемківску Ватру" в Ждині. ОЛ веде видавничу діяльніст. Од 1992 р. виходит квартальник "Ватра", на яку ОЛ не одержує дотації. Видано збірку поезій Стефанії

Трохановской, підготовлено до друку збірку віршів Якова Дудри і збірку пісень Ореста Гижі (друге видання). Спільно з Фундацієм св.Володимира в Кракові видано плакат Никифора Дровняка, брошуру "Никифор Дровняк", 8 репродукцій (формату поштових карток) малюнків Никифора Дровняка, які тіж надруковано в тій брошури.

В тим році ОЛ видало вже другий кольоровий фольдер "Лемківской Ватри" і кольорови картки почтови в трьох версіях. Штороку видаються тіж кольорови плакати з нагоди "Лемківской Ватри". в Ждині.

План одзначиня 50-річчя акції "Вісла" (поданий в "Нашим Слові ч.3 - 19.1.97) майже вповні зреалізувано. Є приготовлена таблиця 50-той річниці депортації, з можливістю одливання на замовлення заінтересуваних, той пропам'ятной плитки. 30 травня ОЛ зорганізувало в Горлицях популярно-наукову конференцію п.н.: "Русини, лемки-українці. 50 років по виселенській акції". 9 червня представники ОЛ стрінулися з Папом Іваном Павлом ІІ в Фундації св. Володимира в Кракові.

На запрошення Крайовой Управи ООЛ в Америці, голова ОЛ Василь Шлянта брав участ в 24-им З'їзді ООЛ в США, який проходив 7-8 жовтня 1995 р. в Пассейку.

24 жовтня 1995 р. голова Василь Шлянта і його заступник Стефан Гладик вставили меморіальну гранітову таблицю в пам'ят жертвам Талергофу в Фельдкірхе біля Талергофу (в Австрії біля Грацу), де перепоховани тоти, што вмерли інтернувані в часі І-ой світової війни в австрійским концентраційним таборі в Талергофі.

17-19 мая 1996 року в місті Тімошоара в Румунії проходив 41-й шторічний конгрес Федералістичной Унії Європейских Національних Меншин, на якому прийняли на члена той організації. Об'єднання лемків в Польщі.

17-20 жовтня 1996 року в Шмохціцах коло Будишіна (Німеччина) проходив Меншинний Семінар для Словянских Національних Меншин, в якому брав участ Михайло Ковальский, головний редактор "Ватри".

24-26 жовтня 1996 року в Чівдале дель Фріюлі (Італія) проходила міжнародна конференція: "Федералізм, Регіоналізм, Місцева Самоуправа і Меншини". Взяти в ній участ Василь Шлянта - голова ОЛ і Михайло Ковальский - головний редактор "Ватри".

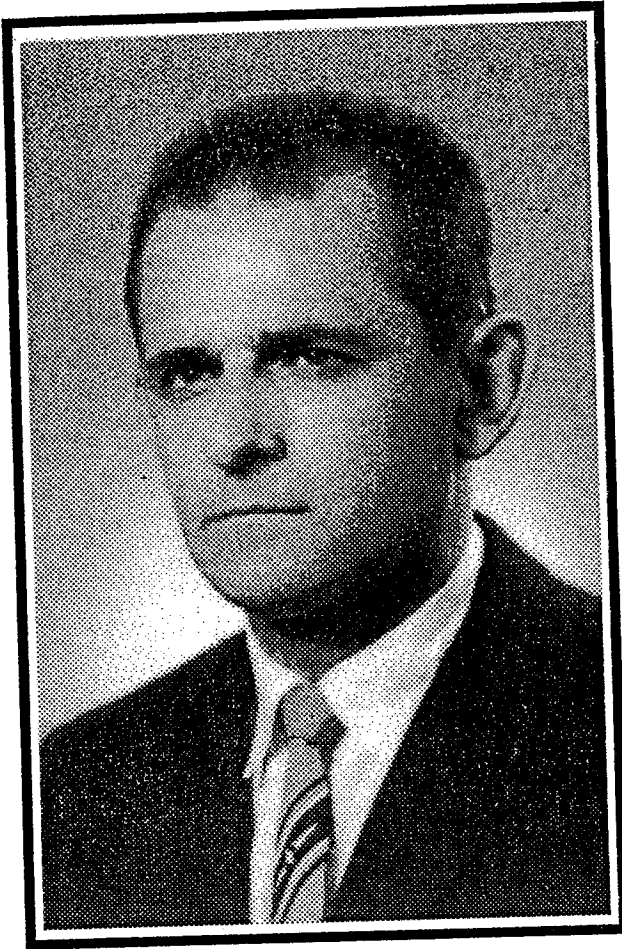
8-10 мая 1997 р. проходив 42-ий Конгрес Національностей Федералістичной Унії Європейских Національних Меншин в Перчах ам Вертерзее в Каринтії (Австрія). Конгрес прийняв м.ін. "Резолюцію 97-03" якої проект склаво Об'єднання лемків в Польщі (польский текст "Резолюції 97-03" друкувався в "Ватрі" ч.3(18), липень 1997). В Конгресі брав участ Михайло Ковальский - гол.ред."Ватри".

Подав я лем декотри діяння Президії ГУ ОЛ на міжнародній площині.

В минаючій каденції члени ГУ ОЛ працювали не дуже активно. На кожним пленарним засіданю Головної Управи не збиралося більше як 75% присутних членів.

Петро Шафран
Секретар ГУ ОЛ

Лев Галь

Народився 19 грудня 1927 р. в селі Лосе (Горличчина). Батьки: Микола, купець працював в місцевій кооперативі, мати Софія (з Цимбалістих) вчителька.

Початкову освіту здобував в Пацанові і рідному Лосю, згодом гімназія і ліцей в Горличах і там іспит зрілості (матура).

В роках 1946-47 студіював на філософсько-природничому факультеті Ягайлонського університету в Кракові.

В 1947 р. зазнав трагедії і долі ограблених і вигнаних з Рідної Землі - разом з рідними депортований в акції

“Вісла” до вроцлавського воєвідства.

В роках 1948-49 вчився заочно в педагогічному ліцеї у Вроцлаві а опісля в роках В 1949-53 роках студіював у Вищій Економічній Школі у Вроцлаві, згодом в роках 1957-67 студіював заочно в політехніках у Вроцлаві і Познані і одержав диплом магістра-інженера.

В роках 1947-77 працював з перервами як учитель і інженер в школах і установах Вроцлава і Долишнього Сьльонска а від 1977 до 1990 проєктантом теплових електростанцій в Науковому Центрі енергетичної автоматики.

В 1955р. член-засновник Культурно-освітньої Комісії до справ українського населення у Вроцлаві і в цьому ж році співавтор (разом з Петром Ганджою, Любомиром і Олександром Бубняками, Любомиром Пехом, Іваном Криницьким, Петром Дзвінчиком, Дмитром Стефанівським і другими) листів-петицій до І-го секретара ЦК ПОРП і прем'єра польського уряду в справі кривд заповіданих українському населенню і зорганізування поворотів на рідні землі.

В 1956 р. делегат на І-ий З'їзд УСКТ і до 1958 р. член Президії ВП УСКТ у Вроцлаві, член і голова ПП УСКТ у Волові і до 1959 р. член ГП УСКТ.

Був одним з найактивніших діячів і організаторів повітових правлінь у Вроцлавщині, член-засновник Об'єднання лемків у Польщі, член його Головної Управи і її постійний представник у Гельсінській Спілці.

Був Левко автором багатьох статей, опрацювань-звернень, співавтором листів-петицій, врешті членом редакційної колегії квартальника “Ватра”, ініціатором різновидних починів у нашій громаді. У своїх опрацюваннях демаскував ведену століттями політику винародовлювання-денационалізації, постійної складової частини політики кожночасних урядових екіп. Політики обрахованої на знищення українського елемента, політики етноциду, якої завершенням були депортації і акція “Вісла”; політики, яка далі утримує в силі наслідки тої акції а ще сприяє ідеям новітнього москвофільства - політичного русинізму і відриванні лемків від українського народу.

Помер Левко 28 липня 1997 р. Його неждана смерть це велика втрата для нашої громади. Єднаємось в болі з осиротілими Дружиною Євою і Сином Святославом. Рідна Лемківська Земля, до якої вернув щойно по смерті, нехай буде Йому легкою. Ми заховаємо добру пам'ять про Нього.

Редакція “Ватри”

Головна Управа
Об'єднання лемків у Польщі

В Шпротаві відзначили 50-річчя акції “Вісла”

Поряд з іншим місцевостями в Шпротаві також відзначили сумну дату вигнання нас з рідних земель в акції “Вісла”. Впам'ятнення трагедії проходило в трьох частинах. Найперше з ініціативи гуртків ОУП і ОЛ 10-го травня організували прощу до Явожна, де Шпротавяни взяли участь в молитвах за душі невинно замучених в тім таборі, які відслужили священники обох віроісповідань. Тут також засвітили свічки вічного вогню на могилах замучених. При кінці Богослуження шанований всіма о.митрат Степан Дзюбина виголосив надзвичайно змістовну і цікаву проповідь.

В другій частині в неділю 11-го травня в День Скорботи о.декан Юліян Гойняк по Службі Божій відслужив панахиду за душі загинулих в акції “Вісла” і замучених в Явожні.

Учасники святкувань 50-ліття акції "Вісла" в Шпротаві

з великою увагою слухали дуже цікаву проповідь о.митрата С. Дзюбини, де були порушені польсько-українські стосунки від часів Київської Русі почерез Козаччину, часи поміж I-ою і II-ою світовими війнами і часи після війни та причини насильного виселення.

Проведені святкування збагатили духовно всіх учасників.

Еміліян Стремецький

Богдан Ігор Антонич

(До 60-ліття з дня смерті)

6-го серпня цього року минуло 60 років з дня смерті Богдана Ігоря Антонича (помер 6-го серпня 1937 р.).

Народився 5 жовтня 1909 р. в селі Новиця колишнього горлицького повіту (Зах.Лемківщина).

Батьки його: мати Ольга з Волошиновичів, батько Василь, парох в Новиці і дочерньому Прислопі. Був самотньою дитиною своїх батьків. Початкову освіту здобував вдома і в Горлицях. Гімназію кінчав в Сяноці, де одним з його вчителів був професор Лев Гец. Згодом студював українську літературу у Львівському університеті.

Його поетична творчість зібрана у збірках: "Привітання життя" (1931), "Три перстені" (1934), "Книга Лева" (1936), "Зелена Євангелія" (1938), "Ротації" (1938), "Велика Гармонія" (хронологічно друга, писана в 1932 р.).

Поза цими збірками написав лібретто до опери "Довбуш".

Його поезію перекладали на польську, словацьку і англійську (США) мови.

Богдан Ігор Антонич гімназист

Похований у Львові на личаківському цвинтарі. Заходами львівського товариства "Лемківщина" і Об'єднання лемків у Польщі в липні 1990 р. в часі 8-ої "Лемківської Ватри" на батьківщині поета в Новиці відкрили пам'ятник (барелеф-плоскорізьба) поета авторства митця Володимира Одрехівського, сина переселенців з Лемківщини: проф.Марії Байко-Одрехівської і митця -різьбара Василя Одрехівського.(мк)

Богдан Ігор Антонич

Батьківщина

"Що це є Батьківщина?" - раз питалась Оля, а батько радо відповів на це дитині:
"Знай, батьківщина - це ріка, що серед поля, поза селом, ген, попід лісом, тихо плине, це в саді нашому дерева, зілля, квіти, це на ланах пшениця золотокоса, це той, що віє з піль, пахучий теплий вітер, це на левадах скошена трава в покосах, Це наші всі пісні і молитви щоденні, це рідна мова - скарб, якого ти не згубиш, це небо, сине вдень, а серед ночі темне, це, моя Олю, все, що ти так щиро любиш".

16 і 27 березня 1933

(За Вл. Белзою)

Сердечна подяка

Широ дякую Правлінню Товариства "Лемківщина" у Львові за відзначення мого 85-ліття. Сердечна подяка за дружні потиски рук, теплі слова, поцілунки, зичення довголіття, здоров'я і наснаги до творчої праці, за подаровані чудові квіти, цікаві книжки.

Теж "барз красні і сердечні" дякую за синій, круглий і подовгастий металевий, виготовлений в Америці значок, на якому вгорі видніє золотистий напис "Лемківщина", трохи нижче красується золотий тризуб, історичний герб Руси-України, від якого сяє золоте проміння. Під цим знаком, придуманим ще за часів Київської Руси, в самому нижньому місці розміщені зелені гілки ялиці, символу нашого гористого карпатського краю.

Зобов'язуюся і надалі по змозі трудитися творчо для добра лемків, де б вони не жили.

Петро Смереканич
(Григорій Мариндя)
Львів

Іван Головчак

Семанові Мадзеляну на кожен День Народження

В Білцаревій Лемківські Карпати
Народили, Тебе Сину,
Аби долі наші малювати
І одвічну Лемківщину.
І малюєш кожним словом в прозі
Цей квітучий край у горах,
І ту чорну кривду на порозі,
Що люд гнала, як потвора.
І так нагло поселила в краю,
Що не був в житті близеньким.
Туга й досі груди людям крає,
Кличе в гори край рідненький.
Відчуваєш теж оту потребу:
Видно це із слів у творах,
Певно було б веселіше й небу,
Якби всі жили ми в горах.
Знов ходили б разом до Висови
І на одпуст до Криниці,
Та втоляли б спрагу край діброви
Сріблом щави, чи водиці.
І напевно завше на хрестини
Теж ходили би частенько,
Бо вже внуки дітьми Лемківщини
Потішали б нас раденько.
На весіллях поспівали б дзвінко,
Посміялися родинно,
А тепер моя гірська родинко,
Жить без тебе гейби зимно.
Доля нас розкинула по світі,
Мов туман осінній роси.
Хоч нова земля мило нам світить,
Вірна пам'ять в гори просить.
Там zostалися сумні могили
Наших пращурів рідненьких,
Що потомством рясно край свій милий
Прикрашали з діб сивеньких.
В'ються там іще дороги всюди
З шутру, щебеню й сумління,

По яких у світ водили люди
Молоденькі покоління.
Ще подекуди стоять там храми,
В яких молилися лемки.
Ще горять біленькими свічками
І малинники і черемхи.
Там лишилися ліси і діброви,
Свіжі річки і потоки,
Солодощі першої любови,
Молоденькі наші роки.
На полянах скачуть спритні сарни
І вухаті зайченятка.
Ой, яка ж ти Лемківщино гарна
Як в час буднів так і в святка!
Ну, а в епізодах Мадзеляна
Ти така полііхромічна...
І чаруєш душу, так, кохана,
Як красуня симпатична.
Жити хочеться з тобою вічно
І до серця притуляти.
А як заспіваєш ще магічно,
Кожен співом прагне стати.
Вміє Семан-лірик так писати,
Що події промовляють,
І радіють Лемківські Карпати,
Що такого мага мають.
Поведе нас радо до церквички,
Про святих розкаже вміло,
Бо талант отримав од землички
Що нам Богом дана мило.
Так і будем гаряче любити
Землю-матір в горах наших
Доки Бог дозволить лемкам жити
Й пити кисень з неба чаши!
Ну, і Ти наш рідний Мадзеляне,
Довгий вік пиши частенько,
Щоб, як в висі небо полум'яне,
Потішало нас тепленько.
Щоб братало в світі всі народи,
Війнам рильця відбивало
А ще в добах вічної свободи
Наше рідне розвивало.

40 років

згоди сімейного життя

*7-го серпня 1997 року минає 40 років від дня шлюбу
Пана Петра Шафрана - секретаря ОЛ в Польщі з
Панею Теклею із роду Ковальських.
Щиро вітаємо їх з Рубіновим Весіллям!*

До щастя Вам стежина стелилась
І двоє Ви зустрілись на ній.
Вона Вам серця поєднала,
Даруючи радість надій.
Вам в парі судилось стати
На виштий щастям рушник
То ж кохання і вірність
Ви збережіть на весь вік.
В цей благословенний день
Вашого шлюбу уклін свій
Щирий Вам посилаєм
Та з божої ласки благословляєм,
Хай з цим літнім днем
Велике кохання, добро, радість і повага
Ніколи не лишають Ваш дім,
А завжди знаходять затишок в нім.
З роси-води - на добру сотню літ,

Любові, людського щастя, доброти
Й наснаги, здоров'я зичим як граніт.
Щоб Ви пройшли через усе життя
Такі як є - людяні і привітні.

Хай Пречиста Діва Мати,
Свої ласки Вам посилає,
Ангел Хоронитель нехай Вас оберігає,
Господь Бог в усьому допомагає
На многії і благії літа.
Нам радісно підняти келих вина
За Ваше щастя, здоров'я,
За вашу долю щасливу
За вірне Ваше кохання
І випити до дна!

Міцно обіймаємо Вас і цілуємо

Щирі Ваші друзі юних літ
з Учительської семінарії в Криниці

Осип Величко
Микола Мишко
Володимир Масляк
Михайло Желем
Ганна Стефчишин
Іван Щерба

A P E L

osobistości uczestniczących

w XV. "Święcie Kultury Łemkowskiej "ŁEMKOWSKA WATRA" Zdynia, 25 - 27 lipca 1997 r.

Jubileuszowa XV. "Łemkowska Watra" zbiega się z 50-tą rocznicą deportacji ludności ukraińskiej w akcji "Wisła". Skutki tamtego wypędzenia rzutują na obecne położenie mniejszości ukraińskiej w Polsce oraz na wzajemne stosunki Polaków i Ukraińców.

W przeszłości ludność Łemkowszczyzny żyła w zgodzie i zrozumieniu z Polakami, przy zachowaniu i pełnym poszanowaniu własnej odrębności obu społeczności. Niestety politycy i urzędnicy na swój sposób traktowali problemy mniejszości narodowych.

Przemilczanie i jednostronne ukazywanie tej ciemnej stalinowskiej karty naszej wspólnej przeszłości nie sprzyja przezwyciężaniu wzajemnie obciążających stereotypów oraz obustronnemu poznawaniu się, zrozumieniu i zbliżaniu. Dlatego też zdecydowanie potępiamy deportację z roku 1947, oddajemy cześć jej ofiarom i wyrażamy współczucie pokrzywdzonym, których należne im ludzkie prawa naruszono. Niech wymowa tego dramatu nie przestaje przemawiać do ludzkich sumień.

Apelujemy do Sejmu RP aby w ślad za Uchwałą Senatu RP z 3. sierpnia 1990 r. w sprawie akcji "Wisła" w mądry i odpowiedzialny sposób rozwiązał problem współczesnych następstw decyzji politycznych sprzed 50 lat.

ДИТЯЧА СТОРІНКА

З яких квітів не можна скласти букет,
плести віночки? Зафарбуй кружечки.
Запам'ятай! Цих рослин дуже мало.

$$\begin{array}{r}
 2 + \square + 3 = 7 \\
 + \quad + \quad + \quad + \\
 3 + \square + 5 = 12 \\
 + \quad + \quad + \quad + \\
 \square + \square + \square = 6 \\
 \hline
 \square + 10 + 9 = \square
 \end{array}$$

МАТЕМАТИЧНА ХРЕСТІВКА

В порожні квадрати
вписати цифри так,
щоби були правильні
розв'язання.

У Дитячій сторінці "Ватри" ч 2/17/ за-
йшла помилка. В третьому рядку від гори
Математичної хрестівки перед другим
квадратом написано знак "-", а повинен
бути "+". Всіх зацікавлених перепрошує-
мо. Побіч подаємо правильне розв'язання.

$$\begin{array}{r}
 1 + 2 + 5 = 8 \\
 + \quad + \quad + \quad + \\
 3 + 2 + 2 = 7 \\
 + \quad + \quad - \quad + \\
 5 + 1 - 1 = 5 \\
 \hline
 9 + 5 + 6 = 20
 \end{array}$$

Повитані запрошених гостей

выгłoszone przez przewodniczącego Zjednoczenia Łemków Wacława Szlantę 26.7.97 w Zduni
na uroczystym otwarciu XV Święta Kultury Łemkowskiej "Łemkowska Watra"

Szanowni Państwo!

Bardzo gorąco i najserdeczniej jak tylko można witam wszystkich razem i każdego z osobna na tradycyjnym już XV. Święcie Kultury Łemkowskiej p.n. Łemkowska Watra.

Drodzy uczestnicy oraz przybyli z daleka i bliska - przedstawiciele najwyższych władz Rzeczypospolitej Polskiej - parlamentarzyści, reprezentanci władz rządowych i samorządowych.

Proszę pozwolić, że zanim Państwa personalnie przywitam, podam kilka danych i zasygnalizuję kilka najbardziej ogólnych refleksji i problemów. Co roku od czternastu lat zadawane są nam pytania, przed którymi my sami na codzień stajemy. Pytani jesteśmy, co nas sprowadza na WATRĘ? Jaki cel przyświeca naszym działaniom i marzeniom wygrzewanym w sercach i przy płomykach tego, trzy dni płonącego ogniska?

Odpowiem: paradoksalnie sprowadza nas tu i będzie już na zawsze sprowadzać, dokonana przed pięćdziesięciu laty z całą bezwzględnością akcja "Wisła".

Tę polityczną akcję, zmierzającą do wyczyszczenia etnicznego z ukraińskich grup, w tym także Łemków, przeprowadzono w celu ostatecznego rozwiązania tzw. problemu ukraińskiego w Polsce. Wyszędlenia dokonano z całą przebiegłością i brutalnością. Wygnano nas z ojczystych ziem, wywieziono w bydłych wagonach i rozproszono na linii Białystok - Szczecin - Wrocław - Opole. Aby nas zastraszyć i wynarodowić pielęgnowano wśród polskiego społeczeństwa negatywny stereotyp Ukraińca. Pozbawiono nas pielęgnowanej od pokoleń i cywilizowanej ziemi ojczystej, do której przyłgnęliśmy, którą rozumiemy, kochamy, którą opiewaliśmy i będziemy opiewać na chwałę Stwórcy.

Wywieziono nas, byśmy nie słyszeli szumu naszych górskich potoków, pieśni lasów, abyśmy zapomnieli o naszej Cerkwi, religii, tradycjach, rodzimej kulturze i zapomnieli własną mowę. Ale my jak widać jesteśmy! Jesteśmy, choć miało nas nie być! Jesteśmy, bo naszej góralskiej kultury nie można wykarzcować, tak jak nie można wykarzcować górskich lasów. Jesteśmy, bo rodzima kultura, ojczysta pieśń, jak powiedział wieszcz Ukrainy Taras Szewczenko "ne wmrze, ne zahyne" (nie umrze, nie zaginie). Jesteśmy, bo jak powiedział wieszcz Polski Mickiewicz "Pieśń ujdzie cało". Nasze pieśni, nasze dumy nie umarły, lecz żyją, bo w nich zawarta została nasza historia, nasz los, nasza dusza, pielęgnowana w trudnych warunkach przy dość częstym braku tolerancji a szczególnie przy braku akceptacji, rozumienia naszych problemów i przy braku woli rozwiązywania ich.

Cieszymy się, że mamy coraz więcej sympatyków i przyjaciół wśród braci Polaków. Radujemy się, że zaczynamy się coraz powszechniej rozumieć. Wiemy, że nasi sąsiedzi przychodzą do nas z dobrymi zamiarami. Przychodzą, by poznać naszą kulturę, naszą duchowość.

50 lat temu było inaczej. Ówczesne władze polskie nie przysły z dobrymi zamiarami. Przysły w wojskowych mundurach z karabinami, by nas wypędzić a działaczy naszej kultury osadzić w obozie koncentracyjnym w Jaworznie, gdzie znęcano się nad tysiącami naszych ludzi, naszych braci i gdzie 161 osób zamęczono na śmierć. Mamy nadzieję, ciągle w to wierzymy, że obecne władze państwowe i samorządowe, których reprezentanci przychodzą coraz częściej z dobrymi zamiarami na nasze święto, przekonają się, że 50 lat temu zrobiono nam wielką krzywdę. Domagamy się, by potępiona została przez Sejm RP zbrodnia akcja "Wisła". Żądamy, aby zwrócono nam nasze lasy, naszą własność prywatną, społeczną i cerkiewną, bez krzywdzenia obecnych, nowych już właścicieli majątku wysiedleńców.

Ufamy, że Polacy zrozumieją, że warto i trzeba zagwarantować prawa mniejszościom narodowym. Przecież widzicie, że na tej szczęśliwej wyspie może być radość z różnic narodowych, przeżywania której Wam, Dostojni Goście, i sobie życzę.

Z tą nadzieją witam:.....

Плакали гори за лемками

Лемківська Ватра 1997

Дош. Дош. Дош. Так можна охарактеризувати 15. Свято лемківської культури "Лемківська Ватра 97", що проходило від 25 до 27 липня ц.р. в с.Ждиня в Горличчині у Польщі.

Цьогорічна "Ватра" проходила під знаком відзначення найтрагічнішого ювілею в історії Лемківщини - 50-річчя насильного виселення лемків з рідних земель. "То гори плачуть за лемками" - зауважив солтис найзахіднішого лемківського села Явірки Філіп Ікоњак, підіймаючи зір з-під свого широкого капелюха на дощові хмари. Старенький

дідусь, що стояв під дощем біля нього, зауважив: "Тоти води што постигли Польщу, то - Божжа кара за наше вигнання"

Наперекір дощу, "Ватру" було запалено у встановленому терміні у п'ятницю допону. Без перерви вона горіла до недільного вечора. На "Ватру" зіхалися лемки зі всіх кутків Польщі, але й з-за кордону.

З-за несприятливої погоди глядачів на цьогорічний "Ватрі" було менше, ніж в минулі роки, зате її постійні прихильники і уболівальники прибули навіть з далеких

країв. Зустрів я тут Юрія Ковальчика із США, Максима Маслея з дружиною з Канади, Василя Антоніва з Москви, кількох людей з Німеччини, Франції, Англії. Багато було лемків із західної Польщі, а з України прибуло на "Ватру" біля двадцять автобусів. Маршрути цих автобусів стали вже традиційними. Віддаляючись від українсько-польської державної границі, майже кожен автобус відхилявся від головної дороги й прямував у рідне село когось із пасажирів. Всі підіймалися на цвинтар існуючого або й неіснуючого села, знаходили (або й не знаходили) могили рідних, поплакали, помолилися, нашвидкоруч упорядкували могилу і переїздили в інше село. Деякі автобуси на короткий час зупинялися в місті, щоб на базарі щось продати і щось купити, а на ніч прибували до Ждині.

Оскільки в Ждині є лише невеличка нічліжка, розрахована на два десятки людей, тисячам гостей довелося жити у рідних та знайомих, спати в стодолах, сінниках, палатках, автобусах і три дні бродити в болоті. Ті передбачливіші запасили гумовими чоботами, оптимісти, що розраховували на добру погоду, розмочили свої сандали й черевки уже в перший день і рятували перемерзлі ноги як могли: спочатку пластмасовими кульками, які обували в перемочені черевки замість онучок, а коли й це не помагало, роззувалися і босими ногами місили болото. Лише в неділю після обіду над Ватряним полем у Ждині засяло сонечко і своїми проміннями хоча б на кінець потішило й зігріло учасників ювілейної 15-ої "Лемківської ватри".

Наперекір непогоді, програма на закритій сцені, розподілена на сім концертів, йшла точно "за графіком" і за кожним концертом слідувало кілька сотень а то й більше тисячі людей загорнутих у пластмасових плащах або під парасолями, а завдяки доброму озвученню, і в палатках на Ватряному полі, що знаходиться над амфітеатром. Лавок для сидження було лише кілька, на траву сісти не можна було, тому переважна більшість глядачів стояла на дощі.

Цьогорічне свято, приурочене трагічному ювілеєві, неслося в знаменні сумних спогадів.

Характерними є вже назви окремих концертів: "Глянь Боже, на Лемківщину", "З діда-прадіда", "Як нас виганяли", "В дорозі на Захід", "Отче наш" та "Чуєш, брате мій".

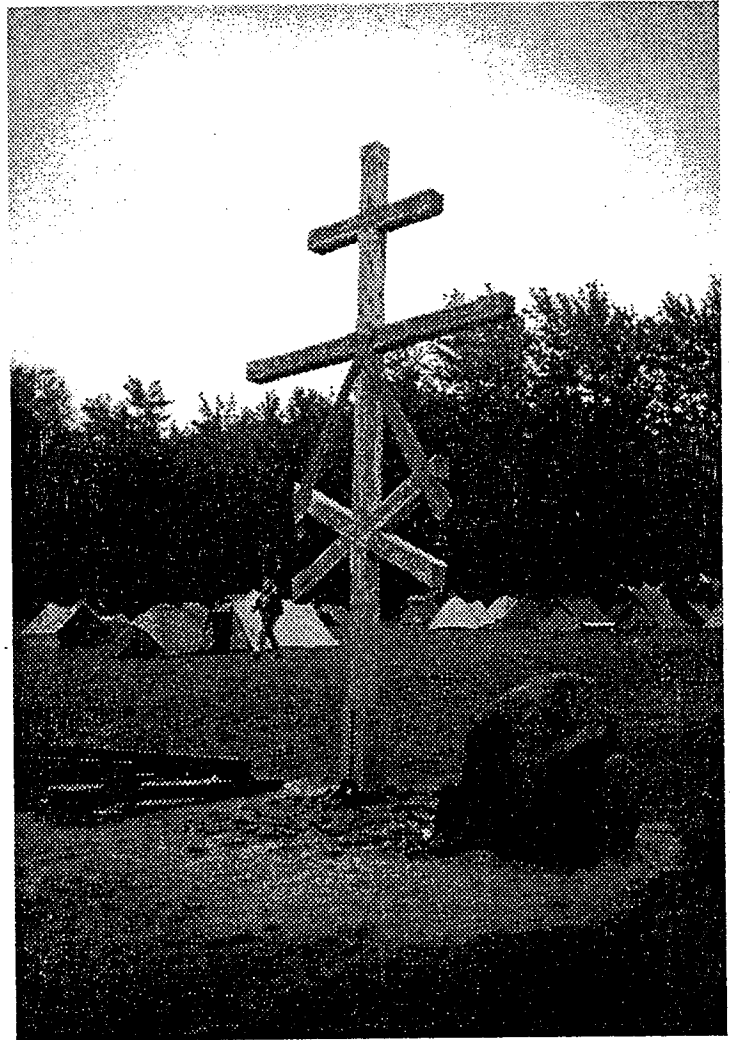
А художня програма була і справді насиченою. Виступало понад тридцять художніх колективів, з того двадцять з України.

Була тут славна "Лемковина" зі Львова-Рудного під керівництвом Івана Кушніра, "Вертеп" з Тернополя, "Дзвіночок" та "Джерело" зі Львова, "Бескид" та Чоловіча хорова капела з Івано-Франківська, "Калинонька" та Чоловіча хорова капела з Дрогобича, "Краєзнавець", "Лемчатко" та "Капинова сопілка" з Калуша, "Яворина" з Чорткова, "Яворина" з Монастириськ, "Радоцина" з Пустомитів, "Веснянка" з Маріюполя, "Відгомін Бескидів" з Долини, Духовий оркестр із Самбора, може ще деякі, виступи яких я не бачив. За наявністю колективів можна було би накреслити карту розселення лемків в Україні, бо майже в кожній їхній громаді існує співацько-танцювальний гурток, який вважає для себе честю

виступити на "Лемківській ватрі".

Деякі колективи виступали і по кілька разів і всякий раз мали вдячних глядачів. Люди різного віку, від маленьких дітей по поважних дідів і бабусь, співали на сцені лемківські але й загальноукраїнські пісні, інсценізували старовинні народні звичаї, демонстрували давні танці, музику, вкладаючи у виконання душу і серце.

Подібною була і програма самодіяльних колективів, що діють на території Польщі. З низ я би на перше місце поставив "Кичеру" із Лігниць. Це ансамбль лемківської пісні і танцю, заснований невтомним ентузіастом Юрієм Старинським. На вигнанні, далеко від рідної Лемківщини,

(фото М. Ковальський)

Пропам'ятний хрест в 50-ліття акції "Вісла" на Ватряному полі в Ждині

він згуртував навколо себе майже п'ять десятків молодих хлопців і дівчат і за зразком аналогічних колективів на Пряшівщині, почав вправляти з ними давно забуті пісні, танці і звичаї лемків від Горлиць, Криниць, Грибова, Дуклі, Риманова, Команчі. В цих молодих людях пробудилися приспані гени: у фольклорі дідів і бабусь вони знайшли своє замилювання і виконують його не з меншою пристрастю, ніж колись їх предки в рідному краю. Більше того: вони вміють своїми піснями й танцями захопити не лише лемківську публіку, але й чужинців. Про це свідчать їх подорожі за кордон: у Францію, Німеччину, Іспанію,

Португалію, Італію, але й у Словаччину та Україну..

Дуже гарно представив себе і найстарший лемківський колектив "Лемковина" з Білянки (керівник Ярослав Трохановський), але й "Ославяни" з Мокрого та дитячий "Сянічок" із Сянока.

З польських колективів найбільшим успіхом у публіки користався "Оркестр св.Миколая" із Любліна, що мав у своїй програмі майже виключно лемківський фольклор. З цікавими програмами виступили теж польські колективи "Лібушане", "Бескиди" та "Погужане".

На сцені були й сольні виступи співаків і читців-декламаторів. Лунали й оригінальні власні твори виступаючих.

З чотирох запрошених колективів із Словаччини на "Лемківську ватру 97" прибув лише один: із с.Курів Бардіївського окр. (керівник Марія Поповець). В недільній програмі "Чуєш, брате мій" він представився трьома виступами: "Гишкання" (великодні хороводи), "Приймання за парубка" та "Ламанець" (вечорниці). Всі три програми публіка сприйняла надзвичайно тепло. Офіційні представники України тут же запросили курівчанів на фольклорний фестиваль до Києва.

У святі брала участь теж делегація Союзу русинів-українців Словаччини очолювана заступником голови Міланом Бобаком.

В заключному гала-концерті виступили лише два колективи: "Ославяни" із Мокрого та "Лемковина" зі Львова. Їх виступи були достойною крапкою за фестивалем, який і наперекір поганій погоді можна вважати вдалим.

Зрозуміла річ, що не всі виступи були на однаковому художньому рівні. Як на кожному іншому фестивалі, і тут були посередні й слабкі колективи. Через усі концерти червоною ниткою проходила ідея любові до рідного краю та рідної культури. Бродячи болотом, староста "Лемківської ватри 97" Петро Васуля урочисто погасив живу ватру, яка протягом трьох днів була не лише символом, але й вогнем, навколо якого увесь час товпилися люди: зігрівалися від холоду, інші сушили промочений одяг і взуття, ще інші - опікали на вогні солонину й ковбасу. Ті старші згадували на молоді роки, коли на пасовиську рідного села отак зігрівалися, пасучи худобу. Менші ватри горіли поміж палатками. Біля них до глибокої ночі лунали тужливі пісні, але й веселі мелодії під супровід гітари. Таким вже є наше життя.

Крім художніх концертів, складовою частиною "Лемківської ватри" були й інші супровідні "акції": змагання у волейболі, різанні дерева, перегинання рук; обирання наймилішої дівчини та найліпшої господині "Ватри"; конкурс в малюванні, знанні лемківської історії та говірок; виставка творів образотворчого мистецтва з тематикою депортації; дискусія про акцію "Вісла" на сцені, пресконференція, засідання підготовчого комітету Світового конгресу лемків (Львів, 8-10 серпня ц.р.) тощо.

Оригінальним був нічний Хресний хід, припоручений 50 річниці виселення руснаків-українців з Лемківщини", названий "В пам'ять депортованих". Він розпочався увечері 25 липня в гладиській грекокатолицькій церкві, Акафістом до Пресвятої Богородиці. Перед північню процесія з великим дерев'яним хрестом (везеним на сільському возі) вирушила з Гладішова до Ждині. Цілу дорогу (8км.) процесію супроводжував суцільний дощ, ніби

символізуючи страждання депортованих. Пам'ятний хрест було поставлено на Ватряному полі в Ждині, а в суботу на полудне урочисто посвячено грекокатолицьким митрополитом І.Мартиняком.

Організатори 15 "Лемківської ватри", головним чином голова Об'єднання лемків Польщі Василь Шлянта, секретар Петро Шафран, Олександр Маслей та Стефан Гладик заступники голови, доклали багато зусиль, щоб вона пройшла якнайкраще та змінити погоду було не в їх силах. Під час фестивалю вони влаштували дуже вдалу зустріч керівників всіх запрошених делегацій з представниками місцевої влади та пресконференцію, яка перетворилася в дискусію на наболілі теми.

На "Лемківську ватру", яка вже давно стала одним з центральних фестивалів українців Польщі прибуло чимало журналістів із Польщі та з-за границі. Були й штаби чотирьох телекомпаній: із Варшави, Кракова, Львова та Івано-Франківська. Ряшівське радіомовлення записувало майже всі виступи і щодня передавало із "Ватри" репортажні повідомлення.

З офіційних гостей не можна не згадати новосанецького віце-воєводу, Мечислава Келбасу, горлицького бургомістра Станіслава Шуру, грекокатолицького митрополита архієпископа перемисько-варшавського Івана Мартиняка, головного спеціаліста Державного Комітету України в справах національностей та міграції Світлану Резніченко, лемківську співачку зі Львова проф.Марію Байко, о.А.Дуду з Монастирська, радника Посольства України в Польщі Теодозія Старака, голову Об'єднання українців у Польщі Юрія Рейта, голову Фондації св. Володимира в Кракові Володимира Мокрого, голову Фондації дослідження Лемківщини у Львові Івана Красовського, голову товариства "Лемківщина" у Львові Івана Щербу та Івано-Франківську Степана Криницького та багато інших.

Цьогорічна "Лемківська ватра" ще раз довела, що етнічна група лемків, яку багато разів намагалися стерти з лиця землі - живе і має всі передумови для дальшого розвитку. Та їй потрібна допомога, головним чином, з боку уряду Польщі, який нарешті повинен визнати, що акція "Вісла" 1947 р, спрямована на знищення української людності на споконвічних українських землях Польщі була злочинною акцією і подбати про реальне виправлення нею спричинених кривд. Та й Уряд України повинен надавати допомогу найзахіднішій галузці українського народу.

Зовсім незадовільною є взаємна співпраця між лемками Польщі та русинами-українцями Словаччини, хоч йдеться про одну спільну етнічну групу. В сучасності одні й другі мають ті самі проблеми і є піддані однаковій асиміляції. 43. Свято культури русинів-українців Словаччини та 15. "Лемківська ватра" це наочно підтвердили. На перший не було запрошено жодного лемківського колективу ні з Польщі, ні з України, на другому взяв участь всього один колектив (хоч запрошені були чотири).

Микола Мушинка

Сердечна подяка

Головна управа Об'єднання лемків у Польщі сердечно дякує за фінансову допомогу:

1. Петрові Мицакові, голові відділу Конгресу українців Канади в Вінзорі за переказані 100 (сто) канадських доларів на потреби ОЛ,
2. Українському товариству "Просвіта" в Вінзор, Канада за передані 100 (сто) канадських доларів на потреби ОЛ,
3. Ярославові Кравчишинові, голові 8-го відділу ООЛ в Чикаго, США за 200 (двісті) американських доларів на будову приміщень на ватряному полі в Ждині,
4. Іванні і Володимирові Техам, членам 8-го відділу ООЛ в Чикаго, США за 100 (сто) американських доларів на розбудову ватряного поля в Ждині,
5. Теодорові Малинцковим, голові 1-го відділу ООЛ в Нью-Йорку, США за 500 (п'ятьсот) американських доларів на допомогу розвитку культури лемків на рідній землі Лемківщини,
6. Теодорові Павелчаків з 1-го відділу ООЛ в Нью-Йорку за 100 (сто) американських доларів на розвиток Свята лемківської культури в Ждині,
7. Всім державним установам в Польщі, котрі переказали дотацію на "Ватру 97": Міністерству Культури і мистецтва, Воведському урядові в Новому Санчі, Гмінному урядові в Устю Горлицькому, Міському Урядові в Горлицях, Гмінному урядові в Ропі, Гмінному урядові в Горлицях, Державному Надлісництву в Горлицях, Гмінній Кооперативі "ГС" в Устю Горлицькому,
8. Всім спонсорам-добродіям "Лемківської Ватри 97": Фабриці машин "ГЛІНІК" в Горлицях, Банкові П.-Г. в Горлицях, П.З.У. в Горлицях, Підприємству "ІЗОЛЯЦІЯ-МАТІЗОЛЬ" в Горлицях, Рафінерії нафти "ГЛІМАР" в Горлицях, Підприємству "ПОЛЬМО" в Горлицях, ППУ Висова, "АВТОДИВАН" Шимбарк, "АДАМ і ЄВА" - Марії і Ігорю Чергонякам в Горлицях, "ЕЛЕГАНЦІ" - М. і І. Войтовичам в Горлицях, "ДОМАР-ови" - Горлиці, "ЗОРПОТ-ови" - Горлиці;
9. Добродіям, котрі жертвували на фонд квартирника "ВАТРА":

Стефан Костик, Японія	50 фунтів штерлінгів
Ярослав Кравчишин, США	10 американських доларів
Університет в Бремен	20 німецьких марок
о.митрат Степан Дзюбина, Перемишль	50 зл.
Роман Любинецький, Краків	50 зл.
10. Організатори "Ватри 97" складають щиросердечну подяку всім Вірним і Отцям, котрі перейшли хресним ходом з Гладішівської церкви на ватряне поле в Ждині. Там поставили хрест в пам'ять 50-річчя нашої найбільшої трагедії - акції "Вісла", посвятили його під проводом Високопреосвященного грекокатолицького митрополита Кир Івана Мартиняка.
11. Керівництво Об'єднання лемків у Польщі дякує Всім тим, котрі громадською працею допомагали організувати 15-у Ювілейну "Ватру 97".
12. Сердечна подяка Всім Виступаючим Колективам, котрі в несприятливій погоді мусіли подолати різні перешкоди, щоби їх виступи вдалися. Особлива наша подяка Всім Художнім Колективам з України, бо вони найбільше труду понесли, долаючи кордон та дуже трудні обставини перебування на "Ватрі 97".
13. Дякуємо Всім Тим, що надіслали нам побажання з нагоди нашого Ювілейного Свята Лемківської Культури:
  - 1-ий Відділ ООЛ в Нью-Йорку, США,
  - 8-ий Відділ ООЛ в Чикаго,
  - Конгрес українців Канади, Відділ у Вінзорі,
  - Об'єднання українців "Закерзоння" в Канаді,
  - Українське товариство "Просвіта" в Канаді,
  - Організації українського державного фронту, Відділ у Вінзорі, Канада,
  - Емілія Хмельова, голова Федерації польських організацій в Україні,
  - Генеральний Консуль РП у Львові, Томаш Марек Льеонюк
  - Степан Костик, Японія,
  - Петро Сардачук, амбасадор України в Польщі,
  - Марек Сівец, секретар стану Канцелярії Президента РП,
  - Станіслав Пасонь, посол до Сейму РП.

За Головну Управу ОЛ
Петро Шафран - секретар

Антоніна Пласконь Слота

Наша газета

І я ся тішу нашій газеті,
Она, як пташок до нас прилетит,
І сяде з нами при столі,
І пречитає, што лемка болит,
Як жиют лемки на чужині,
Чи вибераються за рік до Ждині,
Чи сут молоді, чи стареньки,
Чи мают діти іщи маленьки,
Як жиє над морйом лемко,
Чи дав синові на імя Демко,
Чи на Гору Явір наши ходят,
І чи діти зо собом водят,
Чи люде, што мешкают в Криници,
Мают родину при німецькій граници,
Як Кася в Катовицях жиє,
Чи рушник до церкви вишиє,

На Словації красні співают,
Же-зме таки сами, чи памятают,
Як на Україні наш жиє,
Чи бузько там гніздо виє.
Тяжко буде редакторам тото зобрати
І до наших люди всяди поїхати.
Але най молоді знают,
Кілько по світі своїх мают.
Зачнийме жити нашими справами
І дільмеся добрими радами.
Зачнийме жити в велькій родині
Будеме ся тішити добрій новині.
Редакторам най Бог благословит,
І тото най справит,
Жеби писали правду може і гірку,
Облуди-брехні ани єдну мірку.
Бо наш нарід все обреханий.
З доброй страни повинен бити знаний.
Жичу Вам, аби газета била упрагнена
По цілім сьвіті розвезена.

В днях 8-10 серпня цього року у Львові у актовому залі ("аулі") Державного Університету "Львівська Політехніка" при вул.Карпінського 1 проходив

II-ий Світовий Конгрес Світової Федерації Лемків.

Взяли в ньому участь десятки делегатів і гостей зі всіх поселень лемків. Нашу громаду з Польщі репрезентувала делегація Об'єднання лемків на чолі з головою Василем Шлянтою.

Конгрес проходив у 50-у річницю горезвісної акції "Вісла", тому зрозумілим є, що саме депортація і її наслідки і шляхи на майбутнє були провідною думкою засідань і доповідей.

Конгрес відкрив голова Товариства "Лемківщина" в Україні проф.Іван Щерба, котрий привітав всіх учасників. Опісля виступали Всечесні Владики наших Церков і благословили працям Конгресу: о.Любомир Гузар від Греко-католицької Церкви, о.Андрій Горак від Української Православної Церкви Київського Патріархату і о.Дмитрій Ярема від Української Автокефальної Православної Церкви. Прочитано вітання від Президента України Леоніда Кучми і представлено визначних гостей Конгресу і представників влади. Згодом обрали керівні органи Конгресу.

На жаль не прибув на Конгрес голова Світової Федерації Лемків проф.Іван Гвозда. В своєму листі написав, що стан його здоров'я не дозволяє йому керувати даліше Організацією. Потім виступали голови крайових організацій-членів СФЛ. Першим взяв слово голова Об'єднання лемків у Польщі Василь Шлянта. Після нього виступали: Марія Дупляк від Організації Оборони Лемківщини в США, Павло Богдан від Союзу Русинів-Українців Словаччини. Не приїхали до Львова представники лемківської громади в Канаді. Відчитали тільки вітального листа від голови Об'єднання Лемків Канади, Андрія Ротка.

Опісля забирали голос делегати і гості, м.ін. делегати Верховної Ради України: Михайло Косів, Микола Горбаль, Ярослав Кендзьор а також о.митрат Степан Дзюбина, Володимир Кікта, Ілля Чулик, Степан Криницький, Микола Мушинка, Стефан Гованський, голови товариств "Надсяння", "Холмщина", "Бойківщина", "Славутич"

Андрій Сокач в супроводі дітей зі свічками вносить смерічку зі Ждині до Президії

.Представляли вони роботу своїх організацій на місцях, головні проблеми а також свої досягнення-успіхи. Нижче підписаний говорив про сучасне життя лемків на Лемківщині.

В суботу - 9 серпня - Конгрес продовжував свою роботу. Головною темою була акція "Вісла" і її наслідки а також пропозиції діяння у збереженні лемківства, зокрема на корінних землях, тобто на Лемківщині.

Після обіду прийнято звернення до Президентів України і Польщі, ухвалу і резолюцію. Вибрали нового голову Федерації - став ним п. Теодозій Старак, радник Посольства (Амбасади) України в Польщі. Змінили назву Федерації на: Світова Федерація Українських Лемківських Об'єднань (СФУЛО).

Після закриття II-го Конгресу СФУЛО проходив урочистий концерт найкращих лемківських ансамблів в Україні.

В неділю 10. серпня в Шевченківському гаю, в лемківській церкві правили Святу Літургію а опісля проходила друга частина концерту у виконанні лемківських ансамблів.

Закінчилося триденне Свято всіх учасників - лемків розсіяних по цілому світі, яких зєднала любов до рідного краю і народу. До нових зустрічей!

Андрій Сокач

ПРЕЗИДЕНТ УКРАЇНИ

УЧАСНИКАМ II КОНГРЕСУ СВІТОВОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ЛЕМКІВ

Дорогі співвітчизники !

Щиро вітаю Вас, учасників II Конгресу Світової Федерації Лемків, з початком роботи цього знаного зібрання.

Минуло майже 50 років з того часу, коли сотні тисяч українців, в тому числі й лемки, були примусово виселені з рідної землі до яужих країв. Було зламано людські долі, завдано великої шкоди матеріальній і духовній культурі українського народу.

Та попри весь трагізм минулого лемки можна перенесли всі випробування, зуміли зберегти свідомість і традиції, засвідчуючи здатність не лише плекати історичну спадщину вдалині від батьківської землі, але й плідно розвивати її.

Сьогодні незалежна Україна всіляко підтримує зусилля лемків, спрямовані на збереження своєї національної ідентичности, подолання трагічних наслідків акції "Вісла". Ця тема постійно присутня в українсько-польському дязлі, якиц успішно розвивається і надає впевненості в тому, що складна проблема буде вирішена позитивно. Відновлення історичної справедливості щодо всіх українців, які потерпіли від депортації в 40-х роках, й надалі залишатиметься в полі зору нашої держави.

Сподіваюсь, що ваш Конгрес пройде організовано, в плідних і конструктивних дискусіях і спрямуватиме розбудові нової, демократичної України.

Бажаю всім учасникам Конгресу успіху в роботі !

Л. Кучма

Роман Демчина

II-му Світовому Конгресові Світової Федерації Лемків присвячую

Блаженний день, блаженний нині час,
В кого любові вогонь не погас.

Здолав той всякі перешкоди,
Щоб бути на Конгресі серед нас!

Низький уклін і шана Всім,
Які прибули із дальших сторін.

Рішати долю Лемківщини
Позвав нас серця дзвін!

Стискає душу біль і туга
За нашим рідним краєм.

І незагоєну ми рану
Усі на серці маєм!

Бо споконвіку ми там проживали
На милій серцю Лемківщині.

Нас з рідних хат повиганяли
Та на Конгресі ми разом нині!

Лемківський дух українського роду,
Що завжди боровся за свободу

Кличе рятувати Лемківщину
Не гаяти і так вже утрачений час!

Не плакати нам, не стогнати,
А треба свого домагатись.

Про депортацію і "Віслу" закон прийняти
Урядам пора вже це рішати!

Приймаймо рішення такі,
Щоб відродити Лемківщину,

Звільнити від знущань нарід свій
І зберегти нам Україну!

У всіх бідах наших
Не наша причина.

Лемку, встань на захист свій
Кличе Україна!

Боже, дай нам мудрости і сили,
Щоб по правді все вершили,

Щоб спам'ятались вороги
І не робили нам більше біди!

Хай мить зупиниться благословенна
І поклянімся у душі в цей час.

Наша мета правдива і священна
Нехай об'єднує всіх нас!

Щоб Господь Бог всім дав здоров'я
Працюймо плідно і зустрічаймось знов.

В цьому Бог хай допоможе
Християнська віра, надія і наша любов!

Слава Україні!

До милої зустрічі на слідуєчих,
так потрібних імпрезах

делегат Конгресу

Роман Демчина, Коломия

заступник голови Об'єднання депортованих
українців з Польщі "Відродження"

**Президія Світової Федерації
Українських Лемківських Об'єднань (СФУЛО)**
(Обрані Другим Світовим Конгресом Україна, Львів, 8-10 серпня 1997 року)

Президія

1. Старак Теодозій,
(Україна) - Голова Федерації

Об'єднання лемків Канади

2. Маслей Максим
3. Ротко Андрій
4. Терепенко Іван

Об'єднання лемків Польщі

5. Галь Святослав
6. Салей Богуслав
7. Шлянта Василь

*Союз русинів-українців
Словаччини*

8. Богдан Павло
9. Мушинка Микола
10. Сополіга Мирослав

*Організація Оборони
Лемківщини (США)*

11. Дупляк Марія
12. Кікта Володимир
13. Малиняк Теодор
14. Філь Іван

Товариство "Лемківщина" в Україні

15. Антонів Василь
16. Ардан Володимир
17. Венгринович Олександр
18. Горбаль Микола
19. Криницький Степан
20. Чулик Ілля
21. Щерба Іван Дм.

Президія II-го Світового Конгресу СФЛ - проф. І. Щерба відкриває Конгрес

Контрольна Комісія

1. Шафран Петро	- Польща
2. Гованський Стефан	- США
3. Дуда Ігор	- Україна
4. Миронченко Стелла	- Україна
5. Френчко Юліян	- Україна

У х в а л а

Другого Світового Конгресу Світової Федерації українських лемківських об'єднань

Президією Світової Федерації Лемків та лемківськими організаціями, які входять у Світову Федерацію, за звітний період проведено таку роботу:

1. Розроблена і затверджена на засіданні Президії структура Світової Федерації, створені комісії та визначені напрямки їх діяльності. Підготовлені документи і звернення до Президента Республіки Польща та Президента України.
2. Проведені по три засідання Президії на американському та європейському континентах. Вперше залучена до роботи у Світовій Федерації громада Русинів-Українців Хорватії.
3. Лемківські організації-члени Світової Федерації провели ряд заходів, присвячених депортаціям 1944-1946 рр. та акції "Вісла" і створений загальноукраїнський громадський комітет в США, проведені наукові конференції, приурочені до цієї дати, у США, Республіці Польща та Україні. Напередодні річниці акції "Вісла" проведені зустрічі з Президентами РП і України, Головою Верховної Ради і Урядом України.
4. Розроблені і подані на розгляд Президента, Верховної Ради і Уряду України та Президента РП пропозиції з ліквідації наслідків депортаційних акцій.
5. Багато уваги приділено питанням збереження і розвитку самобутньої лемківської культури, висвітленню цих питань у світових засобах масової інформації.
6. Конгрес вважає доцільним дотеперішню назву "Світова Федерація Лемків" замінити новою "Світова Федерація

Українських Лемківських Об'єднань", яка краще відображає суть цієї організації. Внести в зв'язку з цим відповідні зміни до Статуту.

7. Конгрес висловлює вдячність професору Івану Гвозді за багаторічну роботу на посту Голови Світової Федерації Лемків а також членам Президії і всім хто допомагав у роботі Світової Федерації.

Конгрес схвалює пропозицію про обрання проф. Гвозди І. Почесним Головою Світової Федерації Українських Лемківських Об'єднань.

8. Конгрес доручає новообраній Президії опрацювати програму Федерації, що відповідає сучасним умовам, та довести її до відома всіх організацій-членів СФУЛО.

9. Конгрес доручає новообраній Президії підготувати матеріальну базу, сформуванню редакційно-видавничу групу з метою видання друкованого органу Федерації.

10. Необхідно налагодити зв'язки з країнами розселення лемків з метою залучення їх до роботи в СФУЛО та ознайомлення української і світової громадськості з умовами їх проживання.

11. Доручити делегатам від лемківських об'єднань на Другий Всесвітній Форум українців у Києві порушити актуальні проблеми трагедії Лемківщини у ХХ ст.

12. Спільно з Міністерством освіти України і відповідними органами країн проживання лемків опрацювати заходи для надання допомоги в розширенні сітки шкіл і пунктів навчання української мови.

13. Необхідно зібрати інформацію про наші жертви за період гітлерівської окупації та післявоєнний період в Польщі, СРСР, Словаччині, колишній Югославії.

14. Новообраній Президії потрібно розгорнути роботу для збору спогадів, не дати загинути безцінній інформації, забезпечити зв'язок поколінь.

15. Конгрес доручає Президії звернутись у Комісію ООН з прав людини, Комітет Ради Європи у справах національних меншин та інші міжнародні організації у справі вирішення проблем трагедії Лемківщини, породжених акцією "Вісла".

Учасники II-го Конгресу СФЛ на відкритті Конгресу

Одноставно схвалено учасниками Другого Світового Конгресу Світової Федерації Українських Лемківських Об'єднань у Львові 9 серпня 1997 р.

Резолюція

Другого Світового Конгресу Світової Федерації українських лемківських об'єднань

1. Учасники Другого Конгресу Світової Федерації українських лемківських об'єднань вітають весь український народ і бажають йому успіхів у розбудові вільної незалежної демократичної Української Держави.
2. Конгрес закликає Сейм Республіки Польща визнати недійсними законодавчі акти, які стосуються акції "Вісла".
3. Конгрес закликає Уряд Республіки Польща надати підтримку депортованим в наслідок акції "Вісла" для повернення їх на свої історичні землі та етнічного їх відродження.
4. Учасники Конгресу домагаються захисту і підтримки з боку органів державної влади України самотньої культури етнографічної групи українського народу лемків, яких позбавлено їх історичної батьківщини.
5. Конгрес вважає, що обов'язком державних органів влади України є захист прав та інтересів, честі і гідності українців в усіх країнах їх розселення та активна протидія всім антиукраїнським акціям.
6. Конгрес відзначає, що Республіка Польща обтяжена багажем нерозв'язаних проблем, які породила акція "Вісла", що суперечать вимогам, які ставляться до кандидатів у члени євроатлантичних політичних, оборонних, економічних та інших структур.
7. Світовий Конгрес закликає лемків в усіх країнах до єдності для вирішення важливих спільних проблем відродження Лемківщини, відкинувши політичні, світоглядні, конфесійні та інші розбіжності.
8. Світовий Конгрес розділяє тривогу та підтримує вимоги русинів-українців Словачької Республіки, які відображені у "Відкритому листі представників русинів-українців Словаччини" до державних органів СР у Пряшеві 6 лютого 1997р.
9. Учасники Конгресу звертаються до Президента і Верховної Ради України з проханням офіційно ввести інститут почесного громадянства України та українця закордоння для всіх українців, що проживають за межами України

Голова Світової Федерації
Українських Лемківських Об'єднань
Теодозій Старак

Семен Возняк

Привітання

Високоповажані Всечесні Отці,
Дороги Гості, Шановні Делегати Конгресу,
Кохана Лемківська Родино!
Витат Вас Семан Возняк
з Івано-Франківської області,
родом з Більцарєви.

Рошмарени по сьвітах, зишли-змеся гнеска
На свій Конгрес, вже другий у Львові.
І не дивно, же таки ту оплески,
Бо-зме браття по духу і крові.

Красно витам Вас всіх, Мої Браття і Сестри,
Вся Кохана Лемківська Родино!
І так люблю Вас Вшитких ту разом в оркестрі,
Же пред Вами клякнув бим на коліна.

Што нас кличе ту гнес, што нас пече і болит,
І што двигат наш дух... Яки біди?
І што хцеме?...Ци може опіки даколи,
Ци пінязі за гори Бескиди?

О, хрєнь Боже, Земличку вітцївску продати...
За пінязі... Най згниєм од рани...
Ми лем тївко просиме о Панства визнати,
Же ми Лемки є депортувани.

То Вам жичу радости на З'їзді ту Другім
І Всім щєстя, Дороги Лемкове!
Знам, же нич так не зменшат за Крайом нам туги,
Як тоти дни, же-зме разом у Львові.

Здрава жий, Моя Рідна Лемківська Земличко!...
Де мя знов не ошукат облуда,
Не забуду я гір Твоїх, шумни потічки,
Докаль серце б'єся мі грудях.

Jarosław Moklak (Kraków)

Ukraiński ruch narodowy w drugiej Rzeczypospolitej

Organizacje kulturalno-oświatowe i gospodarcze

(Продовження)

Projekt nawiązania ściślejszej współpracy z emigracją w USA i Kanadzie dojrzał również w łonie Komisji Łemkowskiej we Lwowie. Do roku 1935 pomoc emigrantów docierała wyłącznie kanałami prywatnymi - działały jedynie lokalne Komitety Pomocy. Sytuacja ta uległa zmianie dopiero z chwilą przyjazdu do Ameryki specjalnego wysłannika Komisji Łemkowskiej - Mychajły Dudry. W wyniku porozumienia pomiędzy komitetem nowojorskim a M. Dudrą, zwołano na dzień 4 sierpnia 1935 r. ogólny zjazd Łemków do Nowego Jorku, na którym została powołana do życia *Orhanizacija Oborony Łemkiwszczyny* (Organizacja Obrony Łemkowszczyzny - OOŁ).⁸⁷ Nowa organizacja, zrzeszająca Łemków amerykańskich, wydała odezwę, w której nawoływała do ofiarności na rzecz "Starego Kraju". "Stańmy wszyscy do walki z wrogiem, a napewno zwyciężymy. Dajmy w tej walce to, co dać możemy: pomoc materialną (...) książkę, gazety - broń oświatową do ręki. Zbierajmy fundusze na rozwój naszej prasy, na pomoc biednym uczniom, dla instytucji gospodarczych (...)"⁸⁸ Na pierwszym Kongresie Łemków USA, zwołanym przez OOŁ na dzień 6 czerwca 1936 r. do Filadelfii, przyjęto statut organizacji, której pełna nazwa brzmiała: *Orhanizacija Oborony Łemkiwszczyny Zachidnoji Ukrainy* (Organizacja Obrony Łemkowszczyzny Ukrainy Zachodniej - OOŁZU).⁸⁹ Pomoc emigracji dla Łemkowszczyzny napływała dwoma torami: do budżetu Komisji oraz bezpośrednio do zainte-

resowanych społeczności łemkowskich. W pierwszym przypadku Komisja wykorzystywała uzyskiwane fundusze na opłacanie całorocznych prenumerat czasopism ukraińskich dla czytelni "Proswity" na Łemkowszczyźnie⁹⁰), w drugim - docierała do uczącej się młodzieży, była wykorzystywana na finansowanie społecznych przedsięwzięć budowlanych, np. domów spółdzielczych i czytelnianych.⁹¹) Pomoc OOŁZU dla Łemkowszczyzny obejmowała nie tylko "Proswitę" i Komisję Łemkowską. Docierała również do innych instytucji ukraińskich działających na obszarze Łemkowszczyzny, takich jak "Silskyj Hospodar" czy "Ridna Szkoła"⁹²). Zorganizowana pomoc napływała aż do wybuchu drugiej wojny światowej, ściślej - do wprowadzenia przez władze amerykańskie zakazu zbiórki pieniędzy przeznaczonych dla państw objętych wojną. Jednak i to zarządzenie niejednokrotnie omijano, wykorzystując tzw. "kolędy", tj. obrzędy religijne tradycyjnie pozwalające na zbiórkę pieniędzy⁹³). Działalność Komisji w terenie opierała się głównie na inteligencji lokalnej, którą tworzyli głównie księża i nauczyciele, oraz na lokalnych oddziałach "Proswity" i innych organizacji ukraińskich. Kościół greckokatolicki posiadał na Łemkowszczyźnie gęstą sieć parafialną i wobec tego ogromne możliwości wpływania na kształt życia społeczno-kulturalnego i gospodarczego wsi przez popieranie odpowiednich inicjatyw. Nawiązanie przez Komisję ściślejszych związków z klerem było tylko zin-

stytucjonalizowaniem stanu dotychczasowego - księża bowiem od schyłku XIX w. rozwijali wśród Łemków ukraińską świadomość narodową.

Ostrze walki wymierzone było przeciw moskalofilstwu i starorusinom. Ten kierunek walki nasilił się zwłaszcza po 1933 r., tj. po powstaniu "*Łemko-Sojuz*" i wprowadzeniu do szkół elementarza Trochanowskiego. Komisja prowadziła akcję zbierania podpisów pod petycjami do MWRiOP w sprawie wycofania elementarza przeznaczonego do nauczania narzecza łemkowskiego. W pow.gorlickim akcją kierował Asafat Hrywna, z Pętnej,⁹⁴) współpracowali z nim: S.Batiuk z Wysowej oraz ks.Roman Horczykyj z Leszczyn⁹⁵)

Rozwój ukraińskiego ruchu narodowego na Łemkowszczyźnie został dostrzeżony przez starorusinów, którzy w swym organie "Hołos Naroda" podkreślali dominację "separatystów ukraińskich". Jeden z korespondentów tego tygodnika napisał: "Po naszych ruskich wioskach kooperatywy (spółdzielnie - JM) wszędzie są w rękach agitatorów ukraińskich. Słowem, na naszej niwie obcy gospodarz zbiera plony"⁹⁶)

+ + +

Wspomniano wyżej, że ciężar pracy oświatowej w terenie spoczywał na lokalnej inteligencji, duchownej i świeckiej. Inteligencja świecka składała się z nauczycieli, prawników (adwokatów, radców prawnych i notariuszy) i lekarzy. Obie grupy współpracowały z wieloma instytucjami ukraińskimi - oprócz "*Proswity*", głównie z Ukraińskim Towarzystwem Pedagogicznym "*Ridnā Szkoła*" i Krajowym Towarzystwem Gospodarczym "*Silśkyj Hospodar*".

Aktywność inteligencji duchownej wzmogły konwersje na prawosławie wśród grekokatolików, które wystąpiły na przełomie lat 20-tych i 30-tych⁹⁷). Nastroje antykatolickie wśród znacznej części społeczności łemkowskiej wzmagły jednocześnie jej skłonności do moskalofilstwa. Stan ten mobilizował dodatkowo duchowieństwo, które w moskalofilstwie dostrzegało nie tylko zagrożenie dla wartości idei ukraińskiej, ale także dla katolicyzmu. Stąd liczny udział księży grekokatolickich w ruchu ukraińskim na Łemkowszczyźnie oraz zaangażowanie władz diecezjalnych w Przemyślu.

Drugą co do wielkości aktywną społecznie grupę inteligencji stanowili nauczyciele. Wspomniano już o migracji Ukraińców z Galicji Wschodniej na Łemkowszczyznę po 1919 roku. Doprowadziło to do znaczącego wzrostu liczby nauczycieli-narodowców na Łemkowszczyźnie. Kontynuacją tych tradycji była działalność *Towarzystwa Wzajemnej Pomocy Nauczycieli Ukraińskich* (Towarzystwo Wzajemnej Pomocy Nauczycieli Ukraińskich), posiadającego oddziały w poszczególnych powiatach. Zebrany materiał źródłowy pozwala stwierdzić, że szczególną aktywność przejawiał oddział grybowski⁹⁸). Z nauczycielami współpracowali przedstawiciele wolnych zawodów, adwokaci i lekarze⁹⁹).

Na gruncie idei ukraińskiej stosunkowo szybko doszło do

współpracy pomiędzy nauczycielstwem a duchowieństwem grekokatolickim. Początkowo współpraca posiadała charakter spontaniczny, lecz poprzez filie i czytelnie "*Proswity*" stopniowo nabierała form organizacyjnych. Wyrazem tej współpracy był aktywny udział wymienionych grup inteligencji w pracach Zarządu Głównego "*Proswity*" we Lwowie i w pracach Komisji Łemkowskiej. Na uwagę zasługuje utworzenie na przełomie 1929 i 1930 r. tajnej organizacji pod nazwą *Budowa Ukrainy*, zorganizowanej przez ks.J.Płszkewycza, do której przystąpili nauczyciele z kilku miejscowości: Gładyszowa, Pętnej, Smerekowca, Zdyni, Rychwałdu i Krzywej¹⁰⁰). Organizacja objęła swym zasięgiem pow.gorlicki, a jej pierwszym zadaniem była akcja przedwyborcza: pobieranie datków na rzecz funduszu wyborczego Zjednoczonych Partii Ukraińskich¹⁰¹). Organizacja posiadała dalekosiężny program polityczny, wyrażający się w dążeniu do zdobycia niepodległości Ukrainy. W rzeczywistości zakres jej działania był znacznie skromniejszy i ograniczał się do agitacji na rzecz ruchu ukraińskiego wśród młodzieży łemkowskiej, poprzez stosowanie metod wykorzystywanych równoległe przez "*Proswitę*", tj. fundowanie stypendiów dla dzieci pobierających naukę w średnich szkołach ukraińskich¹⁰²). Do najbliższych współpracowników ks.Płszkewycza należeli: Tymoteusz Perejma ze Smerekowca, Emil Hrywna z Gładyszowa, Jacko Muzyka z Pętnej¹⁰³) oraz brat ks.Płszkewycza zajmujący się transportem młodzieży do internatów ukraińskich¹⁰⁴)

Owocem współpracy obu grup inteligencji była konsolidacja ruchu ukraińskiego w Sanockiem. Dzięki staraniom miłośników kultury łemkowskiej - Lwa Getza - profesora gimnazjalnego, ks.S.Wenhrynowicza, I.Dobriańskiej, F.Kokowskiego, Iwana Fljunta - profesora gimnazjalnego i innych - założono w Sanoku regionalne ukraińskie muzeum pod nazwą *Muzeum Łemkiwszczyzna*¹⁰⁵) Muzeum postawiło sobie za zadanie zbieranie cennych pamiątek przeszłości Łemkowszczyzny: ikon, rękopisów, itp. Początkowo mieściło się w jednym pokoju udostępnionym przez ks.Konstantynowicza¹⁰⁶) W ciągu następnego lat w zbiorach muzeum znalazły się pamiątki z XV - XVII w.: ikony, książki, medale, monety, itp.¹⁰⁷)

Praca kulturalno-oświatowa i polityczna prowadzona przez inteligencję nie pozostawała bez związku z najniższą warstwą społeczną, tj.chłopską ludnością Łemkowszczyzny. Z organizacją *Budowa Ukrainy* współpracowali członkowie zarządów niektórych gmin, np. Zełenyj - sekretarz gminy w Ropicy Ruskiej¹⁰⁸), K.Cehlyniak - wójt Kunkowej¹⁰⁹) i inni. Nastroje pro-ukraińskie rozbudzała przede wszystkim "*Proswita*", w której gromadzili się zwolennicy tego nurtu polityczno-narodowego, np.Mykoła Trochanowskyj - przewodniczący czytelnia "*Proswity*" w Polanach (pow.grybowski)¹¹⁰), Josyf Kowalskyj (Polany), Andrij Skwirnianykyj (Berest), Pyłyp Dutka, Sydonia Monczak, Klemens Warcholak - z Berestu (pow.grybowski), Stepan Wałyka (Świątkowa Wielka, pow. jasielski)¹¹¹),

Iwan Potoćkyj - diak w Brunarach Wyżnych ¹¹²). Znaczna grupa rolników i parobków gromadziła się wokół księży grekokatolickich, np. Josyf Hornik z Maciejowej współpracował z ks. Dmytryszynem ¹¹³), Iwan Szost, Semen Barna i Adam Barna ze Złockiego współpracowali z ks. Kaczmarem ¹¹⁴), Stepan Warszawa - student ze Lwowa - współpracował z ks. Kornową ¹¹⁵), Petro Smerekanyč - z ks. Stupakiem ¹¹⁶). Niektórzy gospodarze udostępniali pomieszczenia w swych domostwach dla przeprowadzenia kursów specjalistycznych ¹¹⁷).

проф. Лев Гец,
творець музею "Лумківщина"

Микола Трохановський
(в'язень Явожна)

Просвітянські діячі в Зах. Лемківщині; що про них в цій статті:
Йосиф Ковальський

Іван Потоцький
(в'язень Явожна)

Przypisy

87. "Swoboda" (Jersey City), R.1935 nr 257, s. 3.
88. Cyt za "Swoboda", R.1935, nr 257, s.3
89. Ibidem, R.1937, nr 284, s.3, i R.1936, nr 133, s.1. Przewodniczącym wybrano Wasyla Łewczyka. Członkiem Zarządu Głównego został także M. Dudra, obejmując funkcję tzw. głównego organizatora. Do jego obowiązków należała praca w terenie.
90. CDIAL, f.326, op.1 t., spr... 5 t., Rukopisy, 1936, k.13.
91. ULM, Archiw Muzeju - Korespondencja 1936-1940, (AM-K), k.b.n.
92. ULM, AM-K, k.b.n.; "Nasz Łemko" (Lwów), R.1939, nr 7, s.12.
93. "Łemkiwskyj Dzwyn", R.1939, nr 1, s.4.
94. APK, UWKr., sygn.282, s.295. A. Hrywna sprowadził ze Lwowa 18 sztuk czapek, tzw. "mazepinek", które rozdał wśród młodzieży łemkowskiej.
95. Ibidem, sygn.279, s.406.
96. "Hotos Naroda" (Lwów), R.1928, nr 38, s.1
97. Zob. J. Moklak, Kształtowanie się struktury Kościoła prawosławnego na Łemkowszczyźnie w Drugiej Rzeczypospolitej, w Przez dwa stulecia, XIX i XX w. Studia historyczne ofiarowane prof. Wacławowi Felczakowi, Kraków 1933, s.51-77
98. APK, UWKr., sygn.277, k. 28. W skład zarządu Oddziału Grybowskiego TWPUN wchodził: Wasyl Merena (Bogusza) - prezes, Andrij Niszczota (Śnietnica) - zastępca przewodniczącego, Josyp Wąsowycza (Królowa Ruska) - sekretarz, Emil Swedyk (Brunary Wyżne - biblioterarz, Stefania Huculanka (Binczarowa) - kontroler. W styczniu 1933 r. oddział grybowski liczył 12 członków. Do głównych zadań Towarzystwa należało utrzymanie funduszu oszczędnościowego i pośmiertnego. W styczniu 1933 r. fundusz oszczędnościowy wynosił 848 zł (wg ibidem, sygn.352, k.b.n.).
99. "Diło" (Lwów), R.1928, nr 171, s.2. Do najbardziej aktywnych politycznie nauczycieli należeli: S. Batiuk, J. Muzyka, A. Hrywna (pow.gorlicki); W. Zwiryk (pow. jasielski); W. Kobij (pow. sanocki).
100. Do głównych organizatorów należał Wołodmyr Poloszynowycz, kierownik szkoły w Krzywiej. APK, Starostwo Powiatowe w Grybowie 1919-1930 (St.Gr.II), sygn.7, Sprawozdanie tygodniowe wojewody krakowskiego 1929-1930, k.IV/1; UWKr., sygn.51, Tygodniowe sprawozdania informacyjne starosty w Gorlicach do wojewody krakowskiego k.b.n. Te same dokumenty zob. AP P Starostwo Gorlickie 1918-1939, sygn.3 Sprawozdania sytuacyjne za czas od X 1923 -XII 1933.
101. APK, St.G..II, sygn7, k.b.n.
102. Ibidem, k.IV/1.
103. APK, UWKr., sygn.51, k.b.n.
104. Ibidem, St.G..II, 7, k.IV/1. W wykorzystanym dokumencie nie podano imienia brata ks. Pleszkewycza.
105. Łemkiwszczyzna, w: Encyklopedia Ukrainoznawstwa, Słownikowa cząstyna, vol.4, Paris-New York, 1962, s.1282; S. Wanczyćkyj, Łemkiwszczyzna, s.57. Zob. J. Konstantynowycz, Muzej Łemkiwszczyzna w Sjanoci, w "Nowa Zoria" (Lwów), R.1934., nr 52 Dodatek naukowy; J. Tarnowycz, Werchamy łemkiwskoho Beskydu; Mandriwnyj prowidyk po Łemkiwszczyni, Lwów 1938, s.61
106. "Łemkiwszczyzna" (New York), R.1987, nr 2, s.15.
107. "Swoboda", R.1939, nr 162, s.3.
108. APK, UWKr., sygn. 51, k.b.n.
109. "Zemlja i Wolja", R.1929, nr.52, s.4.
110. Ibidem.
111. AP K, UWKr., sygn.279, s.337.
112. "Zemlja i Wolja", R.1932, nr 7, s.4.
113. AP K, UWKr., sygn. 272, s.121.
114. "Beskyd" (Przemysł), R.1932, nr30., s.2.
115. AP K, UWKr., sygn.272, s.121-122.
116. "Hotos Naroda", R.1930, nr 7, s.2.
117. Np. w domu Petra Hałtowskiego w Świątkowej Wielkiej, w styczniu i lutym 1930 r. odbywał się kurs agronomiczno-weterynaryjny (wg "Hotos Naroda R.1930, nr 7, s.2).

Далі буде

Спроби організування громадсько-культурної діяльності в І-му півріччі 1945 р. в Західній Лемківщині

Розмова Лева Галья з Михайлом Донським

(Продовження)

Лев Галья: А што било дальше з С-РКЛ?

Михайло Донський: Літом, в липні 1945 р., коли я вернув з роботи в терені по селах, спіткав мене секретар повітового комітету ППР в Горлицях Станіслав Косіба і повідат, же пришла інформація, же в Раді міністрів буде нарада в українских справах і вимагають делегатів од рад народових. Од горлицької Ради народовой - нашого повіту - постановили вислати знаного і поважаного в горах господаря і купця-мазяря, Петра Дутку зо села Лося, вїта гміни Ропа а як другого тіж купця-мазяря Ваня Андраша з Лосі, як третього - представника од партійної організації Горличчини комітет постановив вислати мене. Петро Дутка і Ваньо Андраш юж вїхали до Варшави. Я мав зараз вїхати до Кракова (юж функціонувала колейова комунікація) і зголоситися до воєвідського комітету ППР. Я так і зробив. В Кракові в комітетті приняла мене симпатична жінка. Прочитала мою рекомендацію з Повітового комітету ППР, нашла шофера, вручила командировку-поручення на переїзд літаком до Варшави і до готелю. Через кілька годин я бив юж в готелю в Варшаві і там застав Дутку і Андраша. Нарада мала бити на другий ден. В Міністерстві Публичной Адміністрації зобралися представники української національної меншини з Підляшшя, Холмщини, Перемищини, Сяніччини і ми зо Зах.Лемківщини.

Нараду провадив віце-міністр Вольскі. Його перше питання било: "Длячого українци не хдом вїезджаць на своїом Україне?" Памятам, же з Люблінщини заберав голос українській предвоенний комуніст Микола Королько (пізніший голова Головного Правління УСКТ). Він деклярував, же лем вороги СССР не хочут вїїезджати на Україну. (Чом він не вїїхав до УРСР, лем зостав в Польщи, то барз дивне і як то било, же му потім нихто не пригадав в Польщи, коли він потім називав ворогами Польщи тих, хто ся допоминав в УСКТ направління кривд по акції "Вісла"?).

Потім забєрали голос і інши. Добре ставляли справу представники з Сянока. Од нашой групи виступав Петро Дутка а потім я. І представники Сянока і ми представляли справи так, же ми не є емігрантами з України, же ми є автохтонами на тих землях, де мешкаме і наши предки мешкали на тих землях од віків.

Ми ся родили на тій землі, ту привикли, ту воювали разом з поляками в Армії Людовій, а добровольці-охотники до Красной Армії з гітлерівскими окупантами а влада зараз по визвольню запевнювала нас, што нова Польща є інша од той, што была пред війном і для вшитких люди будут рівни, еднакови права, без ріжниць віри і національности.

Віце-міністр Вольскі твердо заповів, же є виміна населення межде Польщом і УРСР і польській уряд стоїт на становиску, же людність повинно підпорядкуватися і переселитися, жеби бив спокій. Хто не скористат з той можливости, то тоти вшитки, што зостанут, будут переселени деінде. На наши уваги, же ми організуєме по наших селах наши школи з нашом рідном мовом, віцеміністр Вольскі одповів, же жадни постуляти українски

не будут розсмотрювати, аж закінчаться переселіня.

З той наради наша делегація з Західной Лемківщини списала нотатку, жеби било свідоцтво того. (М и публікували тот документ в "Ватрі" ч.2(17) за квітень 1997 на сторони 10 - редакція). В нотатці вжито той термінології, до якої ми в тім часі были призвичаєни і яка была загально вживана. Слово русин (по-польски: "русін"), чи руский не означало росіянина, але наших люди, што ту жили. На шкільних свідоцтвах, чи війскових книжечках било написане виразно: "єнзик мацежисти: рускі", "народовосьць: руска". І люде до того были призвичаєни і так вживали. Потім зачало входити в уживаня (головно в часі переселеня до УРСР і особливо в часі акції "Вісла") слово "українец", "українска".

Наша делегація по нараді в Варшаві вернула домів - до Горлиц.

Заходжу до нашого Комітету зложити звіт з наради і оповісти о вшитким, перед вїїздом я не мав часу навет, жеби ся видіти з Максом Собиним (головом), чи Дмитром Перуном (секретаром). Але Комітет замкнений - никого не є. Спотикам знайомого коменданта міліції в Сенковій коло Горлиц, Щельца а він мі повідат, же їх таємно повідомили - як добрих знайомих - же на розказ НКВД горлицьке УБ (уряд безпеки) має їх арештувати і треба конечно, жеби ся сприятали, жеби їх не било.

Гнеска юж добри знаме, же в советській системі, як хтоси скрився перед заплянуваном датом арештуваня, то його потім не глядали. Для певности і Макс Собин і Дмитро Перун і Константин Качмарчик з родинами вїїхали з Горлицького. К.Качмарчик вїїхав до Квідзиня коло Гданьска, де бив завідуючим на будові. Д. Перун на Західних Землях бив навет повітовим секретаром ППР. а Максим Собин згідно зо своїми кваліфікаціями працював в воєвідским лісним управліню у Вроцлаві. Там могли жити і працювати, але не на рідній землі, межде своїми людми, для добра нашого суспільства, бо были би зараз арештувани як "вороги народу".

К.Качмарчик і М.Собин юж не жиют, а Д.Перун скінчив вищі студії, працював в Мін.Внутр.Справ а потім в ЦК ПЗПР в відділі рільництва і наконец в Москві в РВПЦ (Рада взаїмной помочи господарчой країн советского бльоку) в польским представництві як заслужений партійний і державний діяч ПНР (Польской Народной Республіки).

Я натоміст поїхав до свого родинного села - Волі Цеклинской. Не било моїх родичів і ани живого духа - лем пси по селі вили. Поїхав я до Ясла, одкаль вїїезджали транспорти до Росії, але моїх юж там не било, транспорт з ними юж одїхав

(Закінчення в наступному числі)

о. митрат Степан Дзюбина

Проповідь виголошена в Явожні 10.5.97 з нагоди 50-ліття акції "Вісла"

Христос Воскрес!

Наш український славний народний пророк Тарас Шевченко між іншими сказав такі слова:

"... Було колись в Україні ревіли гармати, Було колись, запоржці вміли панувати. Панували, добували і славу і волю. Минулося, осталися могили по полю..."

Ці дуже сумні слова Шевченка про могили по полю є далеко більш актуальні нині, ніж тоді, коли він це писав, бо сьогодні мусимо згадувати і молитися не за тисячі, але вже за мільйони наших сестер і братів, що померли не природною смертю, але жорстоко помордовані. Вони спочивають переважно в непосвячених могилах, без християнського похорону, без хрестів на їх гробах, хоч були християнами, а у великій більшості навіть не знати, де їх гроби.

І коли ми нині в дні скорботи молимося на гробах тих, які згинули невинно тут в Явожні, в карному таборі, який для

о. митр. С. Дзюбина при лемківській церкві в Шевченківському Гаю у Львові
фото В. Шлянта

них був табором смерті, то молимося і віддаємо велику шану не тільки тим, які тут спочивають, але і за всіх наших сестер і братів, які своє молоде життя віддали в обороні нашої многострадальної батьківщини, а також за тих, які згинули жорстоко помордовані, тільки тому, що вродилися українцями.

Це не якась політична маніфестація, але наш християнський, а також національний обов'язок, і так роблять всі цивілізовані народи на цілому світі. Христос сказав, що більшої любові ніхто не має від того, хто своє життя віддає за своїх друзів, і тому тим всім, що це вчинили належить вічна пам'ять, належить молитва за їх душі, бо це є національні герої.

Часто однак національних героїв називають бандитами. Підчас німецької окупації в сорокових роках, коли то польський народ не міг погодитися з накиненою неволею, і розпочав нерівну боротьбу на смерть і життя, за визволення польського народу з німецької неволі, то німці там де сподівалися польських партизанів на дорогах виставляли таблиці з написом: "Ахтунг бандітен" (увага бандити).

Польських партизанів називали бандитами, але це не були бандити, це були національні герої, які боролися і віддавали своє молоде життя за свободу свого народу. Це мусить признати кожна справедлива людина, а також мусить признати, що і наші воїни, які боролися за волю нашого народу, і за свій нарід віддали молоде життя, а також боронили безборонних

старців, жінок і малих дітей, яких масово мордовано, не були бандитами, як часто називають їх, але були національними героями, яким належить велика шана і вічна пам'ять.

Ми нині вчасі того парастасу молимося також за тих наших сестер і братів, які погинули в часі нашого українського голокаусту, в часі панування монстра в людському тілі, Сталіна, коли то з причини штучного голоду в Україні, а також з причини масової депортації на далекий Сибір і масових розстрілів цілковито невинних людей, згинуло в Україні біля 10 мільйонів наших сестер і братів. Тоді масово нищено не тільки українців, але й інших громадян колишнього Радянського Союзу, але українців згинуло найбільше. Знаємо також як жорстоко тоді замордовано 14 тисяч офіцерів польського війська в Катиню та інших таборах смерті. Наша щаслива і багата колись Україна, про яку писали, що це країна пливуча молоком і текуча медом, змінилася в країну текучу людською кров'ю і сльозами невинно мордованих людей, змінилася в одно велике цвинтаріще часто непохоронених людських тіл.

Та страшна трагедія нашого народу вчить нас, до чого здібні є ті, що затратили віру в Бога, але на превеликий жаль мордували не тільки ті, які не вірили в Бога, але і ті, що вірили в Бога, й були охрещені в ім'я Пресвятої Тройці й уважали себе за християн, яким Христос сказав, що найбільша і найважливіша Божа заповідь, це заповідь любови Бога й ближнього, і що по тому можна буде пізнати чи хтось є правдивий християнин, якщо має любов до свого ближнього, все одно, якої він національності, обряду, чи віроісповідання. Знаємо однак, що мимо таких слів Ісуса Христа, то і на терені нинішньої Польщі християни мордували християн, дуже часто тільки тому, що вони були іншої національності.

Є фактом, що про нас на цю тему написано дуже багато неправди, а по останній світовій війні перебрано вже всяку міру несправедливих очернень, і так повстав дуже кривдячий стереотип українця "бандита-різуна". Польський загал в абсолютній більшості нічого не знає, або дуже мало знає про те, як ці справи дійсно виглядали і це є причиною великої неохоти а часом і ненависті до нас.

Минулого року відвідали мене дві студентки з краківського університету, які цікавилися польсько-українськими відносинами і між іншими я їм сказав це, що говорю, де тільки можу, що тепер, коли повстала вільна і незалежна Україна, то є такі виняткові обставини, яких ще ніколи не було й це обов'язково повинні використати для власної спільної користі й поляки й українці.

З тої причини незалежно від того, що було колись, тепер повинні жити в згоді й взаємно себе шанувати. На ці мої слова одна з них так мені сказала: "ксьондз ма раце, але проше ксендза то єст можливе не прендзей як за 50 лят, бо нас полякув виховано на неправдзівей, фалшивей літератуже і сполеченство польске в то вежи". Я особисто не є аж таким песимістом, що на згоду і взаємне зрозуміння треба чекати аж 50 років, але вважаю, що на цю тему треба говорити, але треба говорити правду, бо це відкриває очі фальшиво поінформованим і провадить до згоди. Знаю з власного досвіду, що ті, які знають правду, як це дійсно було, то не називають нас бандитами і різунами і живуть з нами в згоді.

(Продовження в наступному числі)

Лев Галь

Меншинна Конференція: "Як поступаємо з Європейською Картою Меншинних і Регіональних Мов і Рамовою Конвенцією про Охорону Прав Меншин"

(Закінчення)

Голова Головної Ради ОУУП п.Юрій Рейт наголосив, що контакти між національними меншинами повинні бути більш тривалими. Загроз відчуваних в середовищах національних меншин не добачають дециденти в країні. В різних середовищах національних меншин ситуація є різна. Чим більше скупчення національних меншин, тим конфлікти гостріше. Помічається брак охоти на шаблях центральному і воєвідських влади розв'язувати питання національних меншин.

- Національне шкільництво: помічається деяка поправа в навчанні української мови, але далі границя між обов'язками державної влади, а обов'язками суспільників національних меншин розмивається.

- Культура: вимагає фінансів, з чим є радше скупо. Треба би розважити можливість покликання інституцій національних меншин спертих на закони. Екстремні середовища польські стремлять до нищення відроджених українських установ, як перешкоди для польонізаційних процесів.

- Міністерство юстиції: судові процеси та дослідження довели, що табір в Явожні був забором репресійним, а інтервенції в в уряді і Мін.Юстиції надати в'язням того табору з часів акції "Вісла" комбатантські права, лишаются без відповіді.

- Питання увіковічення поховань жертв II-гої світової війни або варварств пацифікації, але також і осіб заслужених для розвитку культури національних меншин натрапляє на неприхильність державної політики.

П.Юрій Рейт наголошував, що документи складані Раді Європи про здійснювання європейських конвенцій, що відносяться до здійснювання прав національних меншин і мов, повинні складати не лише державні установи-держави, але і позадержавні організації національних меншин.

Представник Об'єднання Лемків - Лев Галь наголосив, що так "Європейська карта мов..." як і "Рамова конвенція..." дають підставу надіятися, що конвенції ці створять підстави для охорони національних меншин, але лиш в тих державах, в яких влада буде мати добру політичну волю справедливо і прихильно вирішувати питання національних меншин.

В державах, що традиційно неприхильно відносяться до вирішувань питань національних меншин, конвенції ці можуть становити прикриття для старих практик і створити ситуацію як в сатиричних рисунках, в яких "вівці віддають в опіку вовкам". Щоб уникнути таких ситуацій треба створити системи забезпечень в контрольних установах Раді Європи, щоби політичні питання в Раді Європи не домінували над почуттям справедливості та потребою поборювання найбільш поганих звичок у дискримінації національних меншин зокрема в Середньо-Східній Європі, де колись були цікаві зразки толерантності і рівноправності супроти народів Австро-Угорщини Габсбургів.

В Польщі зокрема українці відчувають погані наслідки державної політики відчування поодиноких українських етнографічних груп - передусім лемків від корінного українського народу для скорішої їх польонізації.

Секретар ГУ Супільно-культурного товариства чехів і словаків Спіша і Ораві наголошував, що мимо того, що уряд Польщі підписав два договори з урядом Чехії та Словаччини, в яких є також становлення про пошанування прав національних меншин, то ані місцеві влади ані центральні (до яких керується жалоби) ані римокатолицький польських костел не мають охоти сповняти записані в договорах права користатися словакам з права до вживання рідної мови в школах, богослуженнях ітд.. Теренові польські влади звинувачують словаків, що нехтують польською мовою, польським суспільством, звинувачують їх у словацькому націоналізмі замість дбати про охорону словацької тотожності та навчання дітей рідної словацької мови.

Міжнародні організації повинні тими фактами та ситуацією на Спішу і Ораві зацікавитися та інтервенювати.

Представники німців з воєвідств катовицького і опольського

підносили питання довголітньої заборони навчання дітей їх рідної німецької мови та насильної денационалізації, нищення пам'ятників воєнних жертв I-ої світової війни та труднощі в побудові пам'ятників людям, загиблим на різних фронтах II-гої світової війни. Були факти нищення пам'ятників. Особи, що допускалися вандалізму або ніколи не знаходили, або суди стверджували малу суспільну шкідливість їх вчинків.

Відчувається не лишень в різних верствах польського суспільства як і серед польських політиків сильні антинімецькі ставлення. Як приклад подавалось, що один з парламентарів вимагав перед написанням внеску о вступ до Ради Європи, підписати договір з урядом Федеративної Республіки Німеччини, що німці не будуть купувати землі в Польщі ітд.

Ані представники білорусів, ані ромів ("циганів") не забирали голосу в дискусії.

Сенатор, проф.Гергард Бартодзей закінчуючи конференцію наголосив, що питання національних меншин в Польщі входить в неприхильну для себе політично ситуацію передвиборчої кампанії до Союму і Сенату РП і буде трудно щонебудь полагодити в соймових комісіях, чи очікувати на посольську ініціативу.

Франк Стекетее дир. Відділ ПравЛюдини (Рада Європи)

Організації німецької меншості в Польщі працюють над проектом пропозиції на адресу МЕН в справі шкільництва для національних меншин. Пропозицію цю можуть в формі копії переказати заінтересованим організаціям національних меншин до відома, а навіть зорганізувати робочу зустріч представників національних меншин для передискутування цих питань.

Проф. Г.Бартодзей наголошував, що зближаються вибори до польського парламента в 1997 р. Пригадував, що президент ФУЄНМ Р.Арквінт на початку

конференції нагадував, що національні меншини в державі повинні діяти спільно для кращого полагоджування своїх питань в державі.

Від німецьких меншинних організацій у Польщі проф.Г.Бартодзей (як президент Фудерації німецьких товариств) склав всім організаціям національних меншин у Польщі пропозицію піти до виборів разом як блок національних меншин. Треба би разом подумати про виборчу тактику, про спільних кандидатів і в яких регіонах а також з якими партіями навіязати виборчі союзи в регіонах, де виборчий блок національних меншин не мав би шансів здобути місце в Союмі або в Сенаті, а був би шанс підтримати політичну партію прихильну національним меншинам.

Тут моя рефлексія Обі пропозиції проф.Г.Бартодзея є дуже цікаві. і шкода булоб, якщо б з боку організацій національних меншин, не було на ці пропозиції відгуку.

Дійсно в інтересі національних меншин у Польщі є в найвищій мірі корисним діяти разом, спільно, разом висувати ініціативи на адресу польських влад, беручи до уваги специфіку кожної національної меншини зосібна. ГУ ОЛ (як спираючий член) повинна виступити на адресу ГУ ОУУП з пропозицією спільного обговорення цих питань.

Михайло Ковальський

42-ий Конгрес Федералістичної Унії Європейських Національних Меншин

(Закінчення)

Це спеціальний будинок для таких імпрез - "Конгресовий Центр Зеебург". Відрекомендовуюся (говоримо по-німецьки) - мене приймають молоді люди, реєструють і керують до готелю "Європа". Віднаходжу - це майже при самому озері (на залученому знімку це ліворуч біля довгого білого будинку "Паркготель Перчах"). В готелі багато людей, також російськомовні. Мене закатерували в двоособовій кімнаті з молодим чоловіком. Зденко Янц це представник Об'єднання німців і австрійців в Осієку (Хорватія).

В кімнаті телевизор, телефон, двері до лазнички. В готелі буфет, їдальні, також на дворі з видом на озеро і околицю, своє маленьке "мольо". Виходжу, щоб купити картки - значки та ще дещо.

(У вівторок 6.5.97. тобто попереднього дня в Трієсті (Італія) над Адріатиком проходив просемінар на тему "Заступництво (репрезентація) національних меншин в державних установах на прикладі словенців в Італії", але я

семінара в жовтні минулого року в Шмохціцах біля Будишіна (Німеччина) молода чорнявка, п. Людміля Худобнік, словенка, живе 10 км звідти, тут в Каринтії ("Корошка"). Вони - словенці, господарі Конгресу. За габсбурзької монархії їх начисляли тут 66 тисяч. за республіки вже тільки 37 тисяч, тепер - кажуть - вже тільки 15 тисяч.

Знайомлюсь з румуном з Чернівців, Васіле Терізану з Християнсько-Демократичного Об'єднання румунів в Україні - говоримо по-українськи.

Кільканадцятиособова російськомовна група це найперше кримські татари. З ними др Віктор Ганкевич з "Руху" в Симферополі (Крим). Тут також греки з Росії, Грузії, України, месхетинський турок Фуад Пепінов, др Владімір Кондрявцев, марієць ("марі") - колись їх звали "чемериси" (фінська мовна група), з Йошкар-Ола на Волзі - їх біля 500 тисяч, представник карачаїв в Криму.

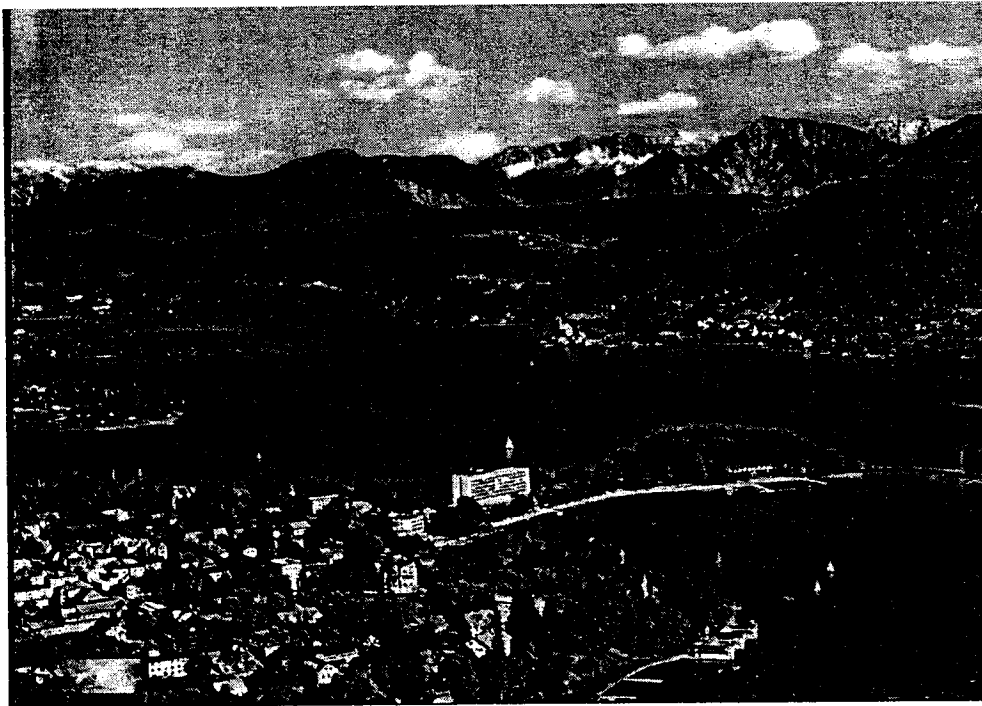
Тут познайомився я з п. Гайнріхом Кроллем, головою німецьких суспільно-культуртовариств на Опольському Шльонску, послом до польського сейму. Схвально говорив про наші матеріали. Та ще з з п. проф. Светланою Червонною, др. етнології і мистецтвознавства з Російської Академії Наук у Москві. Була захоплена нашими матеріалами - вперше чула про акцію "Вісла" - дуже просила прислати їй комплет "Ватри".

Після обіду (але перед конгресом) виступав перед учасниками Конгресу словенський народний мішаний хор з концертом словенських народних пісень.

Конгрес відкривав своєю промовою Президент Федералістичної Унії Європейських Національних Меншин п. Ромеді Арквінт (ретороманець зі Швайцарії).

З вітальними промовами виступали м.ін. др Маріян Штурм (Об'єднання словенських організацій в Австрії), п. Франц Веденіг (Рада каринтійських словенців), др Мірослав Мозетіц, представник парламенту Словенії), др Франк Штекетеє, директор Відділу Прав Людини в Раді Європи (Страсбург, Франція) і др Хрістоф Цернатто, голова Крайового Уряду Каринтії в Клягенфурті (Австрія) а відтак ще раз виступив словенський народний хор.

Впроваджуючу доповідь: "Меншість і більшість -

Пручах при озері Вертер і гори Караванкани (Каринтія, Австрія)

не зміг там бути).

В четвер (8.5.97) після сніданку йду до Конгресового Центру й викладаю побіч іншої свою привезену "літературу": англомовне видання "Ватри" і німецькомовне "Українське питання в Польщі після 1944 р. Суть і масштаб проблеми". Оглядаю чужі матеріали і забираю зі собою ті, що мене цікавлять. Деякі розкішно видані на крейдяному папері. Наші скромні, але також цікавлять людей.

Тут мене розпізнають - пам'ятає мене зі слов'янського

Партнери для Європи” виголосив проф. Асбеерн Ейде, директор Норвезького Інституту Прав Людини в Осльо (Норвегія) а другу доповідь: “Політична репрезентація і учасництво національних меншин” виголосив проф. Йозеф Марко з університету в Грацу (Австрія).

Увечері Каринтійський Крайовий Уряд (що в Клягенфурті) організував урочистий прийом для учасників Конгресу в залах готелю “Верцер Асторія”. Після вітальних промов були закуски і напитки (води, пиво, вина).

Тут познайомився я з п.Ришардом Шклянним, радником і начальником Консульського Відділу Польської Амбасад в Австрії. Ми продовжували нашу вельми приємну і цікаву розмову при буфеті, де попросили ще Фуада Пепінова і д-ра Віктора Ганкевича. Закінчили ми цю розмову в буфеті готелю “Свропа”.

В п'ятницю (9.5.97) введення до тематики робочих груп своїми доповідями зробили: Мустафа Бей Джемілев, президент “меджілісу” кримських татар, Нанті Оліп, голова Ради корошських словенців (Австрія), Анке Споорендонк, посланка Південно-Шлезвігського Виборчого Союзу в Шлезвігсько-Гольштайнському сеймі в Кіль (Німеччина).

Перша робоча група займалася темою: “Законно гарантоване заступництво (репрезентація) в загальних заступницьких органах” виголосив (як модератор - той, що вів роботу цієї групи), д-р Стефан Требст з Європейського Центру Меншинних Справ в Фленсбургу (Німеччина).

Друга робоча група займалася темою “Самоорганізація національних меншин в державному публічноправному заступництві (репрезентації)” а доповідь (як модератор) виголосив д-р Стефан Етер з Макса Плянка Інституту Публічного Права і Права Народів в Гайдельбергу (Німеччина).

Доповідь пов'язану з вищенаведеними темами виголосив проф. Сільво Деветак, президент Міжнародної Наукової Конференції Меншин Європи Завтра в Маріборі (Словенія).

Після обіду доповідь “Бретонці у Франції” виголосив Пер Лемуан (Франція), а доповідь “Маляри в Румунії” виголосив Ференц Печі, малярський посол до румунського парламенту (Румунія). Робочі групи продовжували свою роботу.

Увечері - господарі: Рада каринтійських (“корошських”) словенців організувала культурний вечір. З вітальним

словом виступав Нанті Оліп, голова Ради і виступав чоловічий октет (восьмиособова група), співали дуже гарно, також пісні інших народів. Згодом присутні оглянули фільм про каринтійських словенців: “Каринтія (“Корошка”) - країна двох культур”.

В суботу (10.5.97) приймали висліді роботи робочих груп і проходила дискусія. Передискутували і прийняли Головну Деклярацію 42-го Конгресу ФУЄНМ про участь національних меншин в публічному житті а також окремі резолюції (в тому також резолюцію 97-03 Об'єднання лемків у Польщі - польський текст ми публікували в “Ватрі”, число 3(18) липень 1997).

Після обіду проходили збори Делегатів Конгресу ФУЄНМ. Збори відкривав і вітав зібраних президент п.Ромеді Арквінт. Звітував Гереральний Секретар ФУЄНМ Армін Нікельсен (датчанин із Південного Шлезвігу), опісля звітували про виконання бюджету за 1996 рік, дискутували також про проект бюджету на 1997 рік, опісля ревізори і представники ФУЄНМ в міжнародних організаціях, вкінці група “Молодь Європейських Національних Меншин”. Генеральним Секретарем обрано і надалі Арміна Нікельсена.

Затяжна дискусія велася над змінами статуту.

Збори прийняли нових членів-організації. Окремою

точкою порядку дня б у

“перестепенування” членів-організації. В ФУЄНМ є бо три категорії членів: з в и ч а й н і , асоційовані і кореспонденційні. Право вирішального голосу мають тільки члени звичайні.

(Тут інформація: ОЛ прийняли як асоційованого члена в травні минулого року на 41-му Конгресі ФУЄНМ в Тімошварі, в Румунії.).

Президія 42-го Конгресу Національностей в Перчах: промовляє президент А. Ромеді сидят від лівої: віцепрезиденти д-р Бруно Госпі і Пер Лемуан, посередині секретар Армін Нікельсен і віцепрезиденти: Йозеф фон Комльоші і д-р. Людвіг Елле

В “різних справах” представник німців в Чехії запропонував організувати наступний - 43-ий - Конгрес ФУЄНМ в Празі (Чехія).

Вертав я з Перчах в неділю в полудень поспішним поїздом, що їхав з Мюнхена через Зальцбург, Віллях, Перчах, Клягенфурт, Леобен, Вінер Нойштадт до Відня. Австрію в поворотній дорозі з другого кінця оглядав я з не меншою приємністю і зацікавленням. В неділю вечером у Відні пересідав я до Катовіц, щоб в понеділок пополудні вернути щасливо до Гожова.

Презераме стари фотографії...

Подружжя Янчаків з Білянки (сидять по боках) та редактори якогось часопису у Львові. Знімок зроблений перед I-ою світовою війною у фотозакладі "Аделя" Львів, Коперніка 8. За словами п.М.Козловської (з.Горошчаків) в Липках Вел. (Гожівщина) стоячого мушину-редактора вбили москалі в часі I-ої світової війни.

Ярослав Грабовецький зі Зах.України і Василь Боднар з Чесанова (Любачівщина) в таборі для повертаючих з примусових робіт в Німеччині в Майсен б. Дрезна 31.7.1945 (де Ви, хлопці?)

Дмитро Гоць зі Снітниць (зах.Лемківщина) везе дерево з Пшиленґу до тартаку в Звезжині на перехресті доріг в Стшельцях Краєн., 1953 рік

О.Адріян Малиняк, родом зі Снітниць парох в Комарному (Львівщина) в групі комарнянів (1937 р.)

...і стари документи...

Sententia

Przez Sąd Państwowy w Bieczu, w sprawie Borsukowny Tacy Borsukowny poddanki prze ciwko Iędrze-
 iowi Borsukowi bratu stryjecznemu pod-
 danemu, o oddanie 1/4 części Roli Ni-
 szczotówki w wsi Wapiennem leżacey, z
 alkulac yą zdochodow, po odmowionej
 Ugodzie ekononomiczney według konsy-
 gnacyi Aktow słownego Procesu dnia 23
 Nvembris 843 zakonczonego sądzono
 iest. - Iż pozwany Iędrzey Borsuk 1/4 roli
 Niszczotówki po Stefanie Borsuku w Wsi
 Wapiennem pod Ndom:32 pozostałą z
 rachonkiem zdochodow, od dnia Dekretu
 dziedzictwa po Stefanie Borsuku toiest 5
 Junij 840 roku wypadłego, rachować się
 mającą autorce Tacy Borsu-
 kownie w 14 niach oddać y kosztow
 prawnych 5 fr 44 kre... wynagrodzić
 powinien - Dekretowa-
 no w Iurisdycyi Sądowej Państwa
 Biecz... 22 Dcmbris 843.....

Debetur no in Iurisdycyi Sądowej Państwa
 Biecz 22. Dcmbris 843.
 W. Poitunski J. J.

Insubstitutio ab insubstitutio
 Decretum in fidei iudicium
 R. 2. fol. 84r. Poitunski J. J.

544.
 Propono Descriptum in Actis Paucalibus et quibus
 in Actis impresentis Documentis. Tomo III pag. 269.
 Act. postea 89. in scriptura etc. in fidei iudicium.
 Acta in 18. Apr. 1844.
 O. W. M. J. J.
 S. 255.

Sententya Przez Iurysdykcyą Sądową Pań-
 stwa Biecz w sprawie Borsukowny Tacy
 Borsukowny poddanki prze ciwko Iędrze-
 iowi Borsukowi bratu stryjecznemu pod-
 danemu, o oddanie 1/4 części Roli Ni-
 szczotówki w wsi Wapiennem leżacey, z
 alkulac yą zdochodow, po odmowionej
 Ugodzie ekononomiczney według konsy-
 gnacyi Aktow słownego Procesu dnia 23
 Nvembris 843 zakonczonego sądzono
 iest. - Iż pozwany Iędrzey Borsuk 1/4 roli
 Niszczotówki po Stefanie Borsuku w Wsi
 Wapiennem pod Ndom:32 pozostałą z
 rachonkiem zdochodow, od dnia Dekretu
 dziedzictwa po Stefanie Borsuku toiest 5
 Junij 840 roku wypadłego, rachować się
 mającą autorce Tacy Borsu-
 kownie w 14 niach oddać y kosztow
 prawnych 5 fr 44 kre... wynagrodzić
 powinien - Dekretowa-
 no w Iurisdycyi Sądowej Państwa
 Biecz... 22 Dcmbris 843.....

Документ походить з грудня 1843
 року, тобто з-перед 154 років (п'ять
 років перед знесенням панщини).
 Людей зі села Вапенне називали
 "підданими".

Лемківська хроніка

12.7.97 святкували празник св. св. апостолів Петра і Павла в грекокатолицькій церкві в Криниці. Празничні богослуження правили: о. митрополит І. Мартиняк, о. М. Михайлишин, о. С. Батрух, о. В. Стойка, о. П. Сивец, о. Шимон з Кракова, о. А. Дуда та о. І. Репело з України і о. дякон А. Хіта, Били присутні два польські священики з Криниці. Єден з них місцевий парох Владислав Подраза. Богослужуння закінчилися хресним ходом довкола церкви а потім в будинку грекокатолицької плебанії можна було поспотрити на виставку малюнків Никифора Дровняка, яку підготувало керівництво Просвітницького Товариства ім. Богдана Лепкого, што в Кракові.
 В театральній салі криницької пальмярні і пияльні лікувальної води, Український театр ім. Занковецької зі

Львова показав п'єсу "Наталка Полтавка". Театр діє од заснування в 1922 р., то є 75 років.

12.7.97 на горі Явір в Висові, як штороку правили православни богослуження, яки очолював о. архієпископ Адам зо Сянока. Співслужили 9 священиків.

14.7.97 розпочався табір "Сарепта" в Команчи для учнів початкових шкіл. Головним опікуном табору став о. Богдан Огородник з Волова.

18.7.97 проходило 36-е засідання Президії ГУ ОЛ в Ждині. Приняли остаточни рішення в справах організації 15-ой "Ватри".

25-27.7.97 проходило Свято лемківской культури - Ювілейна Ватра 97. З причини дощової погоди приїхало на Ватру менше люди, як штороку.

29.7.97 проходило 37-е засідання Президії ГУ ОЛ. Оцінили перебіг "Ватри 97"

7.8.97 Телевізія I програма показала фільм М.Бальцежака: "Лемки - молитва за померлих".

8-10.97 у Львові проходив II Світовий Конгрес Світової Федерації Лемків. Змінили назву на "Світова Федерація Українських Лемківських Об'єднань". Головом Федерації обрали Теодозія Старака, радника Української Амбасади в Польщі. Од ОЛ в Польщі взяли участ 9 -ро делегатів:

о.митрат С.Дзюбина, В.Шлянта, П.Шафран, М.Ковальський, Б.Баволяк, А.Сокач, Б.Салей, С.Гал, А.Дубець. До Президії СФУЛО од ОЛ в Польщі обрали: В.Шлянту, А.Сокача, і Б.Салея а до контрольгой Комісії П.Шафрана.

8-10.8.97 організували "Ватру" на вигнаню в Михалові. Проти вставлення на ватряним полі памятковий таблиці: "50 років вигнання" протестували польски кресови організації в Лігніці..

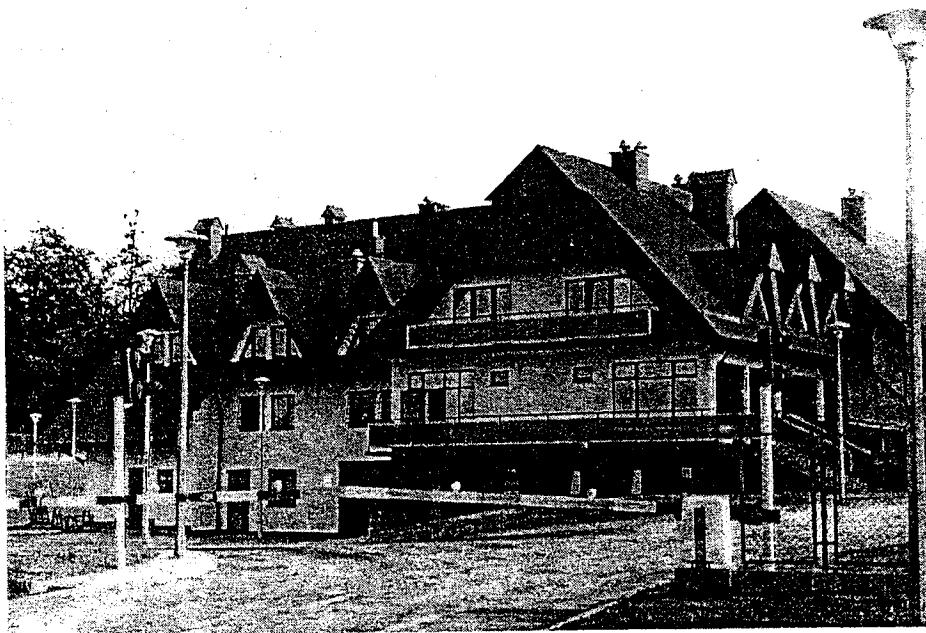
9.8.97 в Мокрим над Ославом святкували 25-ліття діяня ансамблю пісні і танцю "Ославяни".

10.8.97 проходило 6-те Свято української культури "Над Ославою" в Мокрим.

10.8.97 в Бехерові на Словаччині проходила 8-а Бехерівска Ватра". ОЛ представляв Петро Чухта, член Президії ГУ ОЛ.

14.8.97 з ініціативи ОЛ накрутили документально-етнографічний фільм про випалюваня дехтю (дьюгтю). За докладну реалізацію фільму бив відповідальний Стефан Гладик, заступник голови ОЛ.

18.8.97 в Маластові проходила зустріч і закінчення молодіжного рейду "Карпати". Од ОЛ бив присутний Андрій Сокач. голова гуртка ОЛ в Горлицях.

Нововідданий объект на граничному переході в Конечній

23.8.97 На польско-словацким граничним переході Конечна-Бехерів оддали до ужитку другу частину митного будинку. Тоту урочистіст організував Новосанчівкий воевода. Запросили тіж ОЛ, котре репрезентували Олександр Маслей, Петро Чухта і Петро Васуля.

21.8.97 в Амбасаді України в Польщі проходила зустріч з нагоди 6-ой річниці утворення Незалежної України. Запросили представників українских організації, діючих в Польщі. Од ОЛ запросили голову В.Шлянту і з-ка С.Гладика.

21-24.8.97 проходив II Всесвітний Форум українців в Києві. Участ брав голова В.Шлянта.

26.8.97 з-к голови Стефан Гладик стрічався з Восвідским Консерватором Пам"яток в

Новим Санчи - Зигмуунтом Левчуком. Обговорювали справи ремонту релігійних пам'яток - капличок.

28.8.97 в Новиці при гарній сонячній погоді святкували храмовий празник "Успення Пресв.Богородиці". Святкови богослуження правили отці: Василь Стойка і Павло Сивец. Од церкви-каплиці вірни йшли хресним ходом до студенки з джерельном водом, яку посвятили. Посвятили тіж- за давном традиційом - зіля. Вірних зібралося дост гідні - прийшли і приїхали з околичних місцевости а тіж здалека.

31.8.97 в Снітниці проведено звітно-виборчи збори гуртка ОЛ. Головом гуртка іщи раз вибрано Василя Бортничака. Делегатами на III зїзд обрали Анну Мерену і Василя Бортничака. Гурток нараховує 25 членів.

2.9.97 проходила передвиборча зустріч представників ОЛ з кандидатами на послів до Сейму РП з АВС. обговорювали ситуацію українской меншости на Лемківщині.(пш)

Листи до Редакції

Криниця,

21.5.97

Воістину Воскрес!

Шановний Пане Петре Шафран!

Сердечно дякую Вам за виконання мого прохання і так скоренько. Гроші висилаю і вибачте, чи можливе було би вислати належність за 2 числа наступні, то є липень і жовтень. На приший рік я хотіла би вислати передплату, натурально оскільки можна. На мою думку "Ватра" то є дуже, дуже цікаве і корисне письмо а я в нас в Криниці не можу дістати, брак людини відповідної, котра могла би тим зайнятись - раз є, а другий вже нема. Я одно число дістала від о.Мирона і на тім кінець.

А тепер - оскільки можна - то маленькі спростування, (залежить мені, аби письмо було точно (а може просьба) не ходить тут про мою особу).

В числі 2(96 є знімок з хоругви вишиваної, без опису (не важне), але в числі 3(96 є згадка, що ця хоругов є з Команчі і то є неправда, бо я сама зі своєю донькою Мартою вишивали ми цю хоругов при пораді о.С.Мухи.

І ще одна справа, Не знаю, чи вона буде Вам корисна, але до статті п.Стремецького, то я була в тім році в Криниці і я є наочним свідком як пана д-ра Івана Смолинського вивозили з Криниці танком до Н.Санча. Я була від Нього на 5 кроків, а знала я його добре, бо лікував мою маму.

З поважанням

Анна Мирна

Пані Анно! З приємністю поміщаємо Ваше спростування. Розуміємо, що хоругва, якої знімок ми двічі публікували у "Ватрі" і яка є відображенням мозаїки в соборі св.Софії в Києві, відомої в світі як київська Мати Божа "Оранта", є Вашого і Вашої доньки Марти авторства. Сердечно Вам Обом ґратуємо. Розуміємо також, що ця хоругва знаходиться в церкві в Криниці.

Для нас, а віримо, що і для наших Читачів, корисним є це все, що приближує нас всіх до правди.

Дякуємо Вам сердечно. Редакція

21 серпня 1997 р.

Шановний Пане Петро!

Я дуже люблю читати Ваш журнал "Ватру". Прошу мені дальше вислати. Мені дуже сподобалася Ваша стаття п.н. "Зауваги до "Лемківської сторінки" НС". На мою думку Ви дуже мудро написали. Я Вам за так добру заувагу засилаю щирю подяку.

Василь Орисик
Банкувер, Канада

Шановний Пане Ковальський!

Висилаю Вам децю виправлене привітання II-му Світовому Конгресові. Може Вам пригодиться опублікувати у Вашій газеті (...).

На жаль в неділю 10.8.97 на заключному концерті я не зміг бути, в чому дуже жалю. Як Бог допоможе, то зустрінемось на "Ватрі 98", а може і раніше.

Бажаю Вам, Вашій родині і друзям доброго здоров'я, всякого добра, витримки і Божого благословення на всі добрі справи, які Ви, пан В.Шлянта, пан П.Шафран і другі робите. Щірі вітання Всім Вам.

З глибокою пошаною
Роман Демчина, Коломия

Каменяре з Бортного

(на деревориті помилково: з Крампной)

Лемківські Бескиди мають опінію каменистих піль, доріжок (путів) і взагалі достаток каменя на кожному кроці. Частинно є то правда, але не зовсім.

З каменя майже не будували домів, бо було багатство високоякісного ліса. Але була ще одна причина. Майже не було тут доброго будівельного каменя. Щоправда пивниці, студні, печі і підмурки до хат були камінні, але такий камінь збирали з поверхні землі - то значить з піль, річок і потоків. В Грибівщині був тільки один маленький камінолом, так званий "Шипот" в Фльоринці і як комусь був потрібний більший камінь (перед двері - сходи), то його міг тут дістати. Ніколи не вживали його на будову доріг, бо скоро стерався і замінявся и болото.

Добрий камінь, який надавався "до всього" був тільки в селі Бортне, що на полудне від Горлиць. Положене оно в гірській кітловині і подібно як і інші наши села оточене лісистими середньо високими горами - Магура (842 м.), Ваткова (846 м.), Корнути (830 м.), Марешка, Магурич Великий і Малий, Дзямера, Остра Гора.

Кілька років тому вславилося "Лемківськом Ватром", яку тут організували в роках 1986-89. Але був то тільки короткий епізод в історії того гарного села, який "проминув з вітром". Декотри історики пояснюють назву "Бортне",

як: "бор-тне", що є сумісне з обробкою каменя-скали.

Хто і коли відкрив той якісний камінь - невідомо. Знаємо тільки, що від непам'ятних часів робили тут млинські камені різної величини. Розуміється, що не кожний "бортнян" вмів то робити і був до того добре зорганізований родинний "клян". котрий заздрісно стеріг свою таємницю. Такі каменяре мали свій мовний шифр і інші магічні штучки, яки забобонно відстрашували аматорів того доходного ремесла.

Повідали про них, що запродали чортові душу і краще було не лізти їм в дорогу. Десь на початку 19-го століття промислові бортняне відкрили новий "бізнес" і вже на більшу "скало"-масштаб продукували нагробні і придорожні хрести, які початково замовляли в них "панове" а з часом і заможніши газдове. Часом під їх монополію підшивалися і інші майстри і хоч їх вироби були подібні і надалеко дешевіши, все ж таки добре око могло їх розпізнати. Фальшиві камені скоро стералися і в хлібі, чи в іншій страві була домішка стертого каменя.

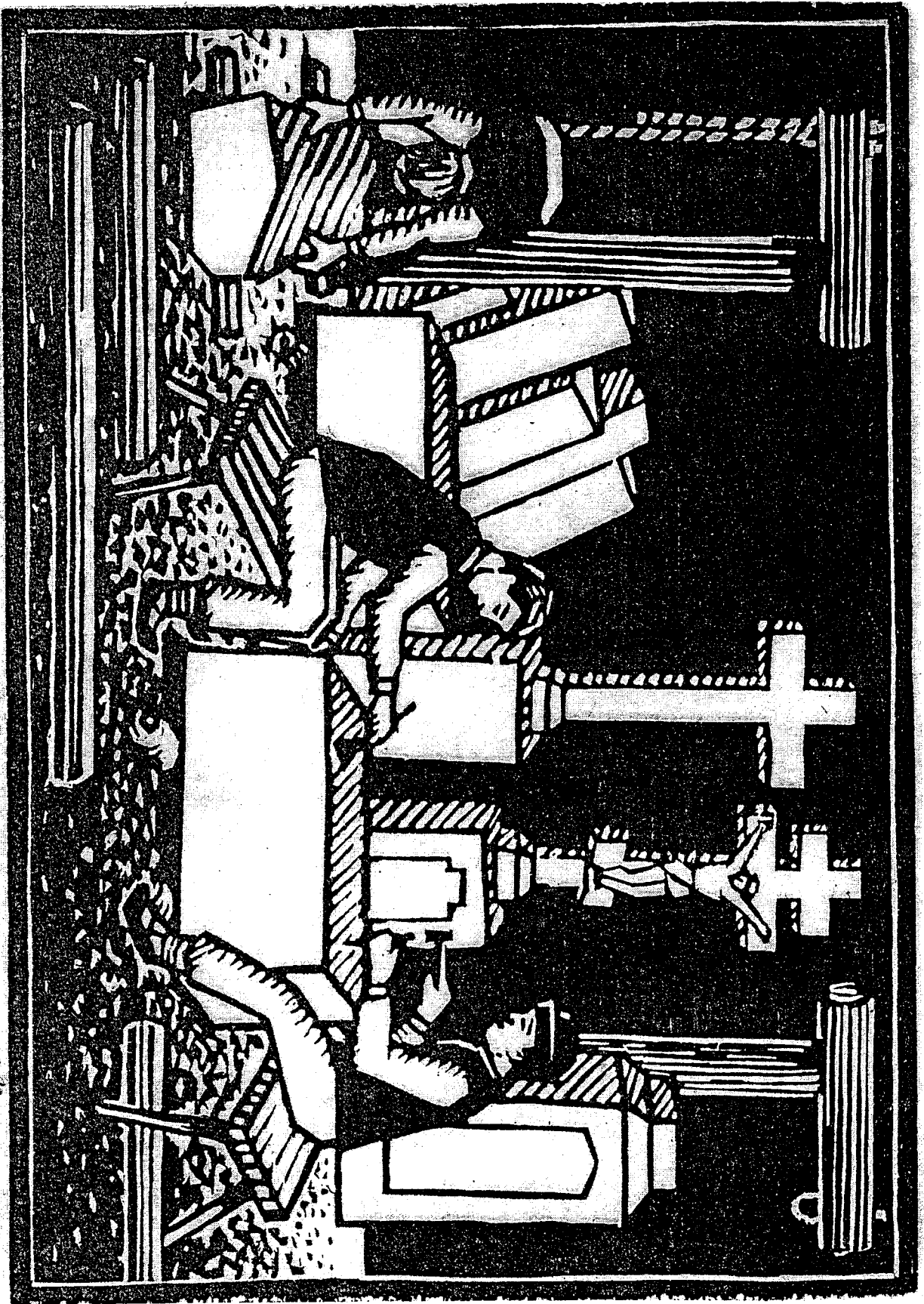
Ще до нашого вигнання бортнянських каменярів з їх виробами можна було стрінати на ринках Горлиць, Грибова, чи навіть Нового Санча. Багато бортнянів вернули в своє рідне село, але своє так гарне ремесло вже не відновили - не було потреби.

Семан Мадзелян

Камітет з Кривавих

19/15

В. П. П. 92

Видає: Zarząd Główny Zjednoczenia Łemków w Polsce, ul. Hallera 20/19, 38-300 Gorlice
Редагує Колегія: Михайло Ковальський (головний редактор) - ul. Armii Ludowej 16/5, 66-400 Gorzów Wlkp.,
Петро Шафран, Андрій Сокач.
Ломка, технічне оформлення: Agencja "Copy centre", ul. Legionów 3, 38-300 Gorlice, tel. 52-13-36.
Stanowisko Redakcji nie zawsze pokrywa się z poglądami autorów.